

KARYS

Kaina 30 ct.

Nr. 46

Sunkiųjų momentu

Politikos apžvalga

POLITINĖS EUROPOS BŪSENA

Čekoslovakijos užsienių reikalų ministeris ir Mažosios Santarvės vadovas Benešas (nusiginklavimo konferencijos vyriausias referentas) šiomis dienomis pranešė čekoslovakų atstovų rūmuose dėl Europos politinės būsenos. Jis pirmiausia pabrėžė, kad Sovietų Rusijos įstojimas į Tautų Sąjungą buvo bene svarbiausias paskutiniųjų metų politinis įvykis. Mat, įstodama į Tautų Sąjungą Sovietų Rusija susiartina su Prancūzija, Mažosios Santarvės ir Balkanų Santarvės valstybėmis, ir tuo pat palengvinamas taikos politikos siekimas. Dabar opiausias klausimas yra Saro krašto plebiscito reikalai. Dėl jo, anot Benešo, gali kilti sunkumų. Kitas svarbus politinis klausimas, anot Benešo, Austrija. Ir dėl jos gali kilti sunkumų. Tačiau reikia tikėtis, kad Prancūzijos, Mažosios Santarvės, Balkanų Santarvės ir Sovietų Rusijos bendravimu ir pastangomis pavyks nugalėti visas kliūtis ir patikrinti taiką. Šis reikalas turėtų būti išspręstas kitais metais. Pagaliau Benešas pareiškė, kad reikia stengtis įvykdyti taiką, bet kartu reikia stengtis ir visokiems netikėtumams, nes yra valstybių, drumstančių taiką. Bet Benešas mano, kad tos jų pastangos nueis niekais, nes susiduria su daugumos valstybių taikos norais.

ITALIJOS IR VENGRIJOS POLITINIS SUSITARIMAS

Vengrų ministeris pirmininkas Goemboes, kuris viešėjo Romoje ir tarėsi su Mussoliniu, jau išvyko iš Romos. Jis stengiasi, kad Italija sutiktų peržiūrėti Trojano pokačinę sutartį, nes, anot vengrų, jie buvo nuskriausti teritorijos atžvilgiu. Už tai Goemboes pasiūlė Mussoliniui Vengrijos paramą Italijos politikoj Austriją išlaikyti nepriklausomą. Italija, spaudos žiniomis, nerodė jokio noro įsileisti į politines kombinacijas ir remti vengrų siekimus pokačinę Trojano sutartį peržiūrėti. Goemboes turėjo šį reikalą laikinai atidėti. Šiaip buvo susitarta dėl ekonominio ir kultūrinio bendradarbiavimo ir dėl politinio bendradarbiavimo kitais reikalais.

Šis susitarimas labai nepatinka prancūzų spaudai. Rimčiausieji laikraščiai dabar klausia, kaip galės Prancūzija susitarti su Italija, kuri glaudžiai bendrauja su Vengrija, siekiančia peržiūrėti pokačinę sutartį.

NESUSIPRATIMAI TARP JUGOSLAVIJOS IR VENGRIJOS

Jugoslavijos spauda paskiausiai labai puola Vengriją, kadangi teroristų, kurie nužudė karalių Aleksandrą, būstinė buvo Vengrijoje. Jugoslavijos spauda kaltina Vengriją, kad ji globoja teroristus. Vengrijos spauda iš savo pusės smarkiai atsikerta ir rašo, kad Jugoslavijos spauda užsiima šmeižimu, nes Vengrijos vyriausybė leido gyventi emigrantams Vengrijoje pagal tarptautinį paprotį. Europos rimtesnieji laikraščiai nurodo, kad tokio tonų ginčai tarp dviejų nedraugingų valstybių spaudos yra pavojingi Europos taikai ir ramumui.

NUO KO PAREINA SARO KRAŠTO RAMUMAS

Prancūzų spauda nurodo, kad Saro krašto ramumas pareina tik nuo vokiečių. Prancūzų spauda rašo, kad ne vienas sveikai galvojantis žmogus neįtars, kad prancūzai norį ginklu atimti kraštą, kai tuo tarpu yra duomenys, jog vokiečiai rengia ginkluotą sukilimą krašte. Taigi, anot prancūzų spaudos, ramumas krašte pareina tik nuo vokiečių nusistatymo.

VOKIETIJA SUSIRŪPINUSI DĖL BALTIJOS VALSTYBIŲ BENDRAVIMO

Vokiečių spauda labai susirūpinusi dėl lapkričio mėn. būsiančių Kaune Pabaltijo valstybių konferencijos ir dėl laukiamo Sovietų Rusijos užsienių reikalų komisaro Litvinovo atsilankymo Kaune. Mat, vokiečiai norėjo suardyti Pabaltijo santarvę, bet tatai nepavyko ir dabar santarvė jau yra įvykęs faktas. Prieš vokiečius dabar rytuose stovi stipri jėga ir dėlto suprantama, kodėl jiems nepatinka šioji konferencija, kurios tikslas dar glaudžiau surišti tris Pabaltijo valstybes. Taip pat nepatinka vokiečiams ir Litvinovo laukiamas vizitas, nes jie bijo, kad rytų paktas gali išgyventi be jų ir jie tada lieka visiškai izoliuoti.

ANGLIJA PRITARIA PRANCŪZŲ ŽYGIAMS SARO KRAŠTE

Anglų užsienių reikalų ministeris Simonas atstovų rūmuose pranešė apie Saro krašto būseną. Jis pareiškė, kad iš anksto rūpintis neapsimoka krašto būseną, nes reikia tikėtis, kad pasiseks plebiscitą (balsavimą) ramiai pravesti. Dėl prancūzų kariuomenės sukonzentravimo prie sienos Simonas pareiškė, kad čia yra tik apsaugos priemonės ir dėl to susirūpinti nereikia. Prancūzai neardys taikos dėl to krašto.

ANGLIJA IR AMERIKA PRIEŠ JAPONIJĄ

Anglijos vyriausybė jūros konferencijoj remia Amerikos nusistatymą prieš japonus, kurie reikalavo leisti jiems susilyginti jūrų ginklavimo srity su Amerika ir Anglija, sulaužant ligšiolinę jai nustatytą apginklavimo proporciją. Už tai Amerika nespriešina Anglijai ir leidžia jai pastatyti 50 kreiserių daugiau, kaip leista pagal Londono sutartį. Dabar manoma, kad japonai turės nusileisti ir konferencija Londone sėkmingai pasibaigs.

BALKANŲ SANTARVĖ JAU ĮGYVENDINTA

Ankaroje, Turkijos sostinėj, šiomis dienomis buvo Balkanų valstybių atstovų suvažiavimas. Per šiuos pasitarimus galutinai sudaryta Balkanų valstybių santarvė, kurioj dalyvauja Rumunija, Jugoslavija, Turkija ir Graikija. Konferencijos dalyviai pareiškė spaudos atstovams, kad Balkanų santarvės vyriausias tikslas palaikyti taiką. Mat, Balkanai dar nenurimę po didžiojo karo ir tik dabar galima tikėtis pilnos ramybės. Iš Balkanų valstybių neprisidėjo Bulgarija, kuri yra vokiečių įtakoj, tačiau manoma, kad ir ji vėliau prisidės.

NAUJA PRANCŪZŲ VYRIAUSYBĖ

Šiomis dienomis atsistatydino Doumergo tautinė vyriausybė Prancūzijoje. Atsistatydino todėl, kad ministeris pirmininkas Doumergas buvo pasiūlęs konstitucijos reformą, pagal kurią būtų galima paleisti atstovų rūmus kilus ginčui tarp jų ir vyriausybės. Be to, Doumergas reikalavo kol kas priimti ketvirtą dalį kitų metų biudžeto ir leisti šiomis lėšomis tvarkytis vyriausybei, kol bus priimtas visas biudžetas. Prieš pasiūlymą parlamentui turėjo pirma vyriausybė tuos projektus priimti, tačiau čia pat pasipriešino radikalų partijos ministrai, kurių skaičius nemažas (šeši). Jie atsistatydino ir Doumergas buvo priverstas taip pat atsistatydinti. Naują vyriausybę, kuri taip pat yra tautinė, sudarė buvęs viešųjų darbų ministeris Flandenas, kuris yra dešinysis demokratas. Užsienių reikalų ministru liko ligšiolinis tos žinybos valdytojas Lavalis. Taigi, kabineto pasikeitimas į užsienių politiką įtakos neturės.

BALTIJOS SANTARVĖ — SVARBUS VEIKSNYS RYTŲ EUROPOS TAIKAI PALAIKYTI

Lapkričio 29—30 d. d. Taline šaukiama trijų Baltijos valstybių užsienių reikalų ministerių konferencija. Tokios konferencijos yra numatytos Baltijos valstybių santarvės sutarty, kuri šiomis dienomis buvo ratifikuota. Dabar Europos spauda rašo apie šią konferenciją, kaip apie svarbų politinį įvykį. Vokiečiams ir lenkams, žinoma, tai nepatinka. Kitų valstybių spauda labai palankiai apie šią konferenciją rašo ir nurodo, kad visos trys Baltijos valstybės, veikdamos išvien, sudaro didelę jėgą, su kuria kaimynams (vokiečiams) tenka skaitytis. Tai patikrina taiką rytų Europoj, nes kaimynai nemėgins veržtis ten, kur yra stiprus atsparumas.

SUOMIJA IR BALTIJOS SANTARVĖ

Suomių spauda rašo apie Baltijos santarvę ir nurodo, kad suomiams iš visų paskiausiai Europoje sudarytų santarvių įdomi yra Baltijos valstybių santarvė. Suomių spauda toliau nurodo į tos santarvės misiją, kaip ekonominio bendravimo skatintoją, linkėdama, kad politinė santarvė priverstų prie muitų unijos, kas naudinga ir kitoms kaimyninėms valstybėms. Paskiausiai suomių spaudoj vis daugiau reiškiamą nuomonę, kad ir Suomija turėtų prisidėti prie Pabaltijo Santarvės, nes su Skandinavų valstybėmis Suomija turi tik kultūrinius ryšius, tuo tarpu kai su Pabaltijo valstybėmis Suomiją riša tam tikri politiniai reikalai ir bendras istorinis likimas.

Leidžia Vyr. Štabe Sp. ir Švt. Skyrius

Redaktorius mjr. Bašinskas

SKELBIMŲ KAINA pagal susitarimą. Adresas: Kaunas, Nepriklausomybės aikštė, „Karys“. Telef.: per Vyr. Štabą 56 nr
KAINA: vieniems metams 8 lt., 6 mėn. 4 lt., 3 mėn. 2 lt., 1 mėn. 1 lt. Užsieny, be Vokietijos, Latvijos ir Estijos, dvigubai

Ltn. IVAŠAUSKAS

Latvijos nepriklausomybės šventė

Lapkričio 18 d. latvių tauta švenčia savo nepriklausomojo gyvenimo 16-as sukaktuves. Prieš 16 metų latviai, amžius kentėję svetimųjų priespaudą, paskelbė savo nepriklausomybę.

Šia proga ne pro šalį žvilgtelėti į Latvijos praeitį ir tas sąlygas, kuriomis nepriklausomoji Latvija kūrėsi ir tvarkė savo vidaus gyvenimą.

Kviesis, Latvijos valstybės prezidentas

Latviai praeityje neturėjo tos laimės, kaip mes, ir nebuvo sudarę savos valstybės. Nuo kalavijininkų (Livonijos) ordino išikūrimo Latvijos teritorijoje (XIII amž.) latviai buvo kitų valdomi ir kentė svetimą priespaudą. Per septynis amžius keitėsi latvių valdovai. Tik 1918 m. numetė svetimųjų uždėtus pančius ir atsistojo lygiateisių valstybių eilėn.

Tautinis latvių atgyjimas aktyviai ima reikštis XIX amž. viduryje, kada kilęs iš latvių liaudies studentų būrelis Tartu (Estijoje) universitete susibūrė į jaunalatvių grupę, iškėlusią savo gyvenimo tikslu kovą su tuometine vietos dvarininkų-vokiečių ekonomine priespauda ir rusų valdžia, kuri stengėsi surusinti latvių tautą ir pakreipti juos į pravoslaviją. Jaunalatviai tuo metu reikalavo: 1) panaikinti dvarininkų privilegijas, išsilaikiusias krašte dar nuo viduramžių*), 2) įvesti krašte vietos savivaldybes, 3) sulyginti latvių kalbos vartojimą su rusų. Šie kuklūs pirmosios latvių inteligentijos reikalavimai, be abejo, nerado jo-

*) Valstiečiai nors ir buvo nuo baudžios atleisti, bet visą žemę pasiliko vokiečių dvarininkų rankose.

kie pritarimo rusų valdžioje; rusų valdininkai visomis išgalėmis stengėsi iš pagrindų išnaikinti latvių tautinių siekių palaikymo ir ugdymo dvasią. Ypatingai tamsų latvių tautos istorijoje lapą sudaro Aleksandro III viešpatavimas, kada rusų vyriausybė griežtai nusprendė surusinti latvių tautą, įveddama į mokymo, administracines ir teismo įstaigas priverstiną rusų kalbos vartojimą. Visi valdininkai, gubernatorium pradant ir eiliniu policininku baigiant, buvo iš grynų rusų. Aišku, dėl to nepasitenkinimas latviuose buvo

Ulmanis, tautos vadas, ministeris pirmininkas

labai didelis ir nenuostabu, kad kilusioje 1905 m. revoliucijoje latviai, trokšdami šiokių tokių politinių lengvatų, aktingai dalyvavo. Bet revoliucija buvo nuslopinta, o keli tūkstančiai latvių užsimokėjo savo gyvybe arba ištremimu. Atrodė, kad tautinis latvių judėjimas nebegalės atsinaujinti.

Kyla didysis karas. Jau antrą po karo paskelbimo dieną vokiečiai iš savo karo laivų apšaudė Liepoją, 1915 m. pavasarį vokiečių kariuomenė artinasi prie Latvijos sienos, o vasarą prieina iki pat Rygos. Latviai sukruoto steigti savo tautines kariuomenės dalis (žinoma, rusų priklausomybėj) kovai su Livonijos riterių palikuoniais. Garbingai kovose pasirodo latvių dalys.

Kilusi 1917 m. revoliucija suteikia naujų vilčių ir, kai iškyla laisvas tautų apsisprendimo klausimas, latvių tautos veikėjai, susidedą iš 8 politinių grupių, Latvių karių sąjungai padedant, paskelbia Latviją nepriklausoma valstybe.

Ne rožėmis klotas nepriklausomybės išlaikymo kelias. Daug bandymų ir rūpesčių teko pakelti, kol buvo įveikti išorės priešai.

Paskelbus nepriklausomybę, laikinosios vyriausybės žinioje nebuvo nei kariuomenės, nei valstybinių įstaigų. Teko kurti viską iš naujo. Jei prisiminsime tas sąlygas, kuriose buvo tuometinė latvių vyriausybė, tai pamatysime, kad darbas buvo nelengvas. Viešpatavusi tuo metu Latvijoje vokiečių kariuomenė neleido laisvai pasireikšti latvių atstatymo bei kūrimo darbui, o artėjanti bolševikų kariuomenė grėsė amžinu nepriklausomybės praradimu.

Tuometinei vyriausybei teko padėti daug pastangų, organizuojant valstybės apsaugą. Kas skaitė „Kario“ 45 Nr., tas matys, kaip sunkiai ėjo savo kariuomenės kūrimo darbas ir kovos dėl nepriklausomybės išlaikymo ir savų žemių atvadavimo. Negana to, vokiečiai dvarininkai jautė, kad 1917 m. rusų revoliucija amžinai nušlavė dvarininkų amžiais turėtas pirmenybes ir kad latvių tauta, gražinusi sau nepriklausomybę, su jų privilegijomis nesiskaitys, o norės sugrąžinti iš savo prosenių atimtas žemes ir politines teises. Todėl dvarininkai darė visa, ką tik galėjo, kad nuverstų latvių tautinę tarybą ir jos paskirtą laikinąją vyriausybę. Savo materialių išteklių dėka ir vokiečių karininkų pagalba dvarininkai įstengė patraukti savo įtakon okupacinę 8-os arm. vadovybę ir priešingai ją nuteigti krašto šeimininkų — latvių atžvilgiu. Niekam nebuvo paslaptis, kad dvarininkams nepatiko latvių armijos didėjimas ir kad jie rengia valstybinį perversmą. Perversmo planus jie rengė jau nuo 1918 m. rudens, o perversmas turėjo įvykti balandžio mėn. Jau vasario mėn. latviai atidengė pučo planus, bet tai dvarininkų nuo savo sumanymo neatbaidė. Balandžio 16 d., savo landesverui padedant, jie nuvertė laikinąją vyriausybę, pastatydami savo vyriausybę su Niedra priešaky. Niedros viešpatavimas truko daugiau kaip du mėn. Vokiečių kariuomenės sumušimas su estų pagalba (Cesio kautynės) automatiškai nulėmė ir Niedros vyriausybės likimą. Jau liepos pradžioje į Rygą grįžta latvių laikinoji vyriausybė. Nors ir neilgas Niedros viešpatavimas tebuvo, bet perversmas buvo įvykdytas sunkiose Latvijai dienose, todėl ir padarytoji žala buvo labai didelė.

Vėlesnis Niedros bendravimas su Bermonto bandomis nedavė pageidaujamo rezultato, nes sustiprėjusios kariuomenės dėka lapkričio mėn. bermontininkams buvo suduotas toks smūgis, kad okupantai jau lapkr. pabaigoje išsinešdino iš Latvijos ribų.

Likvidavus vokiečių bandų savavaliavimą krašte, liko dar vienas priešas — bolševikai, kurie 1920 m. pavasarį buvo išstumti iš latvių gyvenamųjų vietų, o tu pat metų vasarą sudaryta taikos sutartis su Sovietų Rusija.

Išmintingai vedamos politikos dėka nepriklausomybės atstatymo metu latviai pasinaudojo visų savo kaimynų pagalba: estų padedami sumušė vokiečių landesverą, sąjungininkų karo laivams padedant pradėjo pulti bermontininkus, mūsų ir lenkų pagalba galutinai išvijo bolševikus iš Latvijos, o taip pat iš mūsų sunkiausiuoju momentu gavo pirmąją užsienio paskolą. Reikia nepamiršti ir to, kad mūsų kariuomenės puolimas dar 1919 m. liepos mėn. Daugpilio kryptimi žymiai palengvino latvių kovą su bolševikais.

Taikos sutartį su Rusais sudarius, krašte prasidėjo normalus gyvenimas. Galima buvo apsispręsti dėl valdymo formos ir vyriausybės. 1920 m. gegužės 1 d. sušaukiamas Steigiamasis Seimas, kurio pirmasis uždavinys buvo priimti konstituciją ir praveisti žemės reformą.

Seimui priėmus labai demokratišką konstituciją, atsirado daug politinių partijų, kurių paskiausiai Latvijoje buvo net 109. Seimas, turėdamas 100 atstovų, buvo pasiskirstęs į 27 frakcijas. Jo darbo našumas buvo labai mažas, nes Seimo sudėtis būdavo labai marga ir nė viena partija neturėdavo daugumos. Todėl išleidžiamųjų įstatymų apie 75% buvo skelbiami pačios vyriausybės, pasinaudojant atitinkamu konstitucijos straipsniu.

Daugelio politinių partijų viešpatavimas neigiamai veikė valstybinį aparatą — seimą ir darė jį nedarbingą. Dėl politinių partijų rietenų vyriausybės (ministerių kabinetai) Latvijoje dažnai keitėsi — per pirmąjį dešimtmetį Latvijoje buvo net 13 ministerių kabinetų. Tas skaitmuo rodo, kiek ilgai kabineto kadencija trukdavo. Bet kiekviena naujoji vyriausybė, tik retais atvejais, savo personaline sudėtimi buvo geresnė negu prieš tai buvusi. Mat, sudarant koalicinę vyriausybę, atskiros partijos turėjo teisę statyti savo kandidatus ir šią teisę jos išnaudojo ir tuo momentu, kada savo sudėtyje neturėjo parengtų asmenų atsakingoms (ministerių) pareigoms eiti. Be to, sudarant vyriausybę, atskiros partijos statydavo tokių reikalavimų, kurie buvo naudingi tik siaurom grupėm, o žalingi visiems valstybės gyventojų sluoksniams. Sudarant vyriausybę, tų partijų norus tekdavo tenkinti. Negana to, sudarant naujas vyriausybes, buvo statomi reikalavimai, kad tam tikras aukštesniųjų valdininkų vietas užimtų partiniai asmenys. Dažnai seimo posėdžiuose buvo diskutuojami tokie klausimai, kaip vieno ar kito valdininko atleidimas iš tarnybos. Tokia būklė aišku demoralizavo valdininkus ir visą valstybinio aparato darbą, nes niekas nebuvo tikras, kad, vyriausybei pasikeitus, jis pasiliks savo vietoj.

Pačios vyriausybės paskutiniaisiais metais nebuvo stiprios, nes jos rėmėsi maža seimo dauguma, būtent, 51—53 atstovais iš 100. Jeigu vyriausybė norėdavo praveisti seime kokį nors įstatymą, tai kiekvienas balsas turėjo sprendžiamos reikšmės. Užtat atskiros frakcijos ar atskiri seimo atstovai savo balsus už ar prieš vyriausybės siūlomą įstatymą paduodavo priklausomai nuo to, ar vyriausybė išpildys jų reikalavimus, kurie krašto atžvilgiu dažnai būdavo žalingi.

Įstatymų projektai, kurie visos tautos būdavo pripažįstami reikalingi, per seimą negalėdavo praeiti todėl, kad opozicija iš principo stodavo prieš juos. Vyriausybės pasiūlytasis įstatymo projektas dėl praplėtimo ekonomiškų įgaliojimų seime negalėjo surinkti daugumos. Tokio įstatymo trūkumas galėjo privesti kraštą prie katastrofiškų politinių ir ekonominių padarinių.

Grynai latvių tautiški reikalai seime negalėjo būti ginami todėl, kad iš 100 atstovų, 28 vietas turėjo socialdemokratai ir ekonomistai, kurie dėl partinių priešasčių latviškumo nepalaikė, norėdami vienodai pasitarnauti visoms Latvijoje gyvenančioms tautybėms. Prie jų prisidėdavo 17 tautinių mažumų atstovų ir dėl kai kurių politinių kombinacijų ir latgaliečiai (katalikai). Tuo būdu jie sudarydavo daugumą iš 58 as-

menų ir todėl latvių kultūrinius reikalus liečią įstatymai negalėdavo praeiti. Koksai buvo kai kurių seimo atstovų pasiaukojimas valstybės reikalams, matyti iš to, kad kai kurie komunistų atstovai buvo pagauti palaikę ryšį su svetima valstybe.

Einant senąja konstitucija seimo sudėties, nors ir naujus rinkimus paskelbus, pagerinti nebuvo galima. Todėl konstitucija reikėjo keisti, kartu keičiant ir rinkimų tvarką. Vyriausybės seimam įneštas naujos konstitucijos projektas, pagal kurį keičiama seimam rinkimo tvarka ir vyriausybei duodama daugiau savarankiškumo, suteikiant galimybės dirbti, seimo daugumos (socialdemokratų, komunistų, mažumų su žydais priešaky ir latgaliečių) buvo atmestas. Tuo būdu galimybė praveisti rinkimus į naująjį seimą, naujos konstitucijos pagrindais, dingo.

Pagaliau buvo kalbama, kad politinės partijos, kaip legionieriai ir perkonskrustai, rengia valstybinį perversmą. Jau buvo pradėtas ir asmenų verbavimas, kuriems buvo žadama piniginis atlyginimas ir valdiškos tarnybos naujoji vyriausybė.

Tokia chaotiška vidaus būklė negalėjo būti kenčiama. Valstybės vyrai, kurie ištisą savo amžių atsidėję dirbo latvių tautos labui, kurių vardai glaudžiai susiję su nepriklausomos Latvijos paskelbimu, kūrimu ir jos atvadavimu — ministerių pirmininkas Ulmanis ir krašto apsaugos ministeris gen. Balodis, negalėjo leisti, kad nepriklausomoj valstybėj suktų sau lizdus įvairūs priešvalstybiniai gaivalai, valstybės atstatymo darbe nieku nepasižymėję. Todėl jie gegužės mėn. iš 15 į 16 d. padarė galą partijų rietenoms, pasiimdami atsakomybę dėl tolesnės Latvijos ateities.

Seimas buvo paleistas, priešvalstybinių gaivalų vadai suimti ir politinių partijų veikla sustabdyta, kol bus pakeista konstitucija.

Šiam vadovybės žygiui padėjo aizsargai (šauliai), kurie tam reikalui buvo sumobilizuoti. Policijai padėti buvo pašaukta kariuomenė, nes buvo tikimasi ginkluoto pasipriešinimo.

Pagal tos dienos vyriausybės deklaraciją seimo funkcijas, kol bus reformuota konstitucija, vykdo ministerių kabinetas, kuris leidžia visus įstatymus ir įsakymus.

Gegužės 15 d. — naujo tautos atbudimo diena, — latvių sutikta su tikru džiaugsmu. Tauta dėl ministerių pirmininko Ulmanio ir karo ministerio gen. Balodžio atliktojo žygio galėjo būti rami, žinodama, kad tie vyrai jų neapvils, kaip neapvylė 1918—20 m.

Tautos pasitenkinimas šiuo vyriausybės žygiu buvo didelis. Tatoi patvirtina ir tasai faktas, kad jau gegužės 16 d. tautos vado — ministerio pirmininko Ulmanio vardu pradėjo plaukti gausios sveikinimų telegramos iš visų Latvijos kraštų, įvairių ūkiškų ir kultūrinių organizacijų, aizsargų (šaulių) pulkų, ūkininkų sąjungos skyrių, studentų organizacijų, mokyklų, savivaldybių ir t. t. Per pora dienų buvo gauta daugiau kaip 1000 sveikinimo telegramų.

Daugely telegramų išreikštas noras, kad Ulmanis tęstų valstybės stiprinimo darbą ir užkirstų kelią klasių kovos ir pagiežos politikai. Ūkiškosios draugijos sveikina vyriausybę, išvadavusią kraštą nuo varžtų, kurie trukdė sveikų ūkiškų pagrindų plėtimą. Visose telegramose reiškiamas noras, kad Ulmanis ir Balodis turėtų jėgų pradėtąjį darbą sėkmingai baigti.

Pradėjus naują politinį vidaus gyvenimą, pirmausia reorganizuojamas ministerių kabinetas, kuris sudaromas iš grynai tautinių ir atsakingų veikėjų. Visi naujieji ministrai — aktingi Latvijos nepriklausomybės kovų dalyviai.

Patsai Ulmanis yra pasižymėjęs Latvių Tautos veikėjas. Jis visą savo amžių ėjo atsakingas tautos vado pareigas. Dar prieškariniais laikais, kaip agromonas, gyvendamas latvių tautos tarpe ir su ja glaudžiai bendradarbiaudamas, kėlė nepriklausomos Latvijos idėją ir ragino kovoti dėl Latvijos egzistencijos ir laisvės. Savo karštomis ir patraukiančiomis kalbomis įtikino ne vieną tautietį ir įžiebė tėvynės meilės jausmą.

Jis buvo vienas iš tų, kurie paskelbė Latvijos nepriklausomybę; buvo pirmuoju ministru pirmininku, vadovavo dar keliems po to kabinetams, kai kuriuose kabinetuose buvo užsienių reikalų ministru.

Neabejotina, kad jis puikiai pažino savo tautą ir visus jos reikalus bei rūpesčius.

Per trumpą naujosios autoritarinės vyriausybės darbo laiką, kuris buvo skirtas Latvijos atstatymui tautiškaisiais pamatais, pasiekta žymesnių rezultatų, negu per visą parlamentarinės santvarkos gyvavimo laiką.

Iš naujosios vyriausybės atliktų darbų pažymėtini:

1) Užsienio politikos srityje paimta nauja kryptis, kurios rezultate pasiekta tatoi, kad Latvijos būseną tarptautinėj politikoj sustiprėjo ir atsipalaidavo nuo pašalinės ir svetimos įtakos.

Latvijos valstybės saugumo sąlygos jau nuo pat nepriklausomybės atgavimo dėl geografiškai politinės padėties reikalavo bendradarbiavimo su kaimyninėmis Pabaltijo valstybėmis: Lietuva ir Estija. Nuo pirmųjų Latvijos nepriklausomybės dienų dabartinis tautos vadas jau rūpinosi sukurti Pabaltijo valstybių sąjungą.

Po 15-os laukimo metų ši sąjunga sudaryta, sutarties tekstas šiomis dienomis jau ratifikuotas visų susitariančių valstybių. Charakteringa tatoi, kad šis paktas sudarytas tuo metu, kai visose trijose valstybėse išgalėjo autoritarinė valdžia ir buvo padarytas galas trumparegei partinei politikai ir atsiktinų politikų įtakai.

2) Ekonominės politikos srityje, kuri tampriai susijusi su užsienio politika, išgalėjus autoritarinei santvarkai, pastebimas persiorientavimas iš Vokietijos į Anglijos rinką. Vokietijos įtaka, kuri anksčiau sudarė labai didelę reikšmę latvių importo sąlygoms, dabar žymiai sumažėjo.

3) Siaučiant dabartinei ekonominei krizei, autoritarinė vyriausybė, perimdama valdžią į savo rankas, pasižadėjo rūpintis tautos gerovės pakėlimu. Tuo reikalu buvo išleistas įstatymas, reguliuojąs ūkio produktų rinką. Įstatymas patenkino tiek ūkio produktų gamintojus, tiek vartotojus. Paskiausiai Latvijoje pastebimas ekonominės būklės pagerėjimas: prekių apyvarta ir jų sunaudojimas krašte žymiai padidėjo, judėjimas geležinkeliais pagyvėjo, indėliai Latvijos bankuose šią vasarą pasiekė rekordinį skaičių, protestuotų vekselių skaičius sumažėjo, eksportas paskutiniaisiais mėn. jei ne didesnis už importą, tai nuo jo neatsilieka, o pragyvenimas tuo tarpu pasidarė pigesnis; valstybės biudžetas, kuris parlamentarinės san-

Rudeninės kario godos

Bunda vėjai rudeniniai,
Žemėj — aimana —
Mūsų širdys nenuliūsta,
Skamba vis daina!

Žengiam giedrūs į rajoną
Žygio išbandyt —
Mūsų žvilgiuos tyras juokas,
Skausmo nematyt!

Bunda nerimu krūtinės,
Kaupiasi drąsa,
Kai pažvelgiame į rytus,
Kur naktis, tamsa!... —

Dar neramos mūsų širdys
Tėviškėj senoj,
Kolei brolių skundai girdis
Ten dar Vilnijoje!...

Bunda vėjai rudeniniai,
Virkauja aplink!
Tarsi kalba paslaptinai —
— Vilnių atsimink!

Antanas Kaškauskas

tvarkos metu būdavo dirbtinai išpučiamas, dabar sumažintas, užtat ir mokesčių mokėtojai galės lengviau atsikvėpti.

4) Iki gegužės 15 d. partijomis ir šūkais suskaldytą tautą reikėjo sujungti vienon bendruomenėn, išamoningant tikruosius tautos tikslus ir idealus. Tuo tikslu išleistas mokyklų įstatymas, ir jaunuomenė dabar auklėjama tautiškai patriotiškaj dvasioj. Ne mažesnės reikšmės turėjo ir šios vasaros Dr. Ulmanio kelionė po Latgaliją. Latgaliečiai, būdami katalikai ir suskaldyti partijomis, abejingai laikėsi Latvijos visumos atžvilgiu.

Ministerių pirmininkas, atlikęs kelionę, panaikino tas kliūtis, kurios skyrė Latgaliją nuo likusios Latvijos dalies. Dirbtiniu būdu Latgalijoje palaikomas separatizmas išnyko, nepalikdamas žymių. Ir dabar ši provincija valstybėje jaučiasi kaip lygi tarp lygiųjų. Tai tik svarbesnieji naujosios vyriausybės atlikti darbai, neskaitant kitų mažesnių, turinčių irgi nemažai reikšmės.

Prie progos reikia pažymėti, kad, naujai valstybės santvarkai įsigalėjus, valstybės ir savivaldybės įstaigų tarnautojai irgi pakeisti tautiškais darbininkais. Pirmiausia pakeistos miestų savivaldybių vadovybės, o per 5 mėn. valsčių savivaldybėse pakeista 3257 asmenys — tarnautojai.

Tautiškais keliais beinančiai Latvijos vyriausybei ir tautai šešiolikųjų nepriklausomybės sukaktuvių proga lietuvių tauta siunčia broliškus sveikinimus.

Lai dzivo briva Latvija!

A. a. gen. št. plk. Kibirkštis

Lapkričio 7 d. Kėdainiuose netikėtai staigia širdies liga mirė 2 art. pulko vadas gen. št. plk. Justinas Kibirkštis.

Jis gimė 1894 m. lapkričio 17 d. Dumblynės kaime, Dusetų val., Zarasų apskr. Baigė vidurinę komercijos mokyklą. Vėliau studijavo Petrapily politechnikos institute. D. karo metu buvo mobilizuotas rusų kariuomenėj. Pirmąjį karininko laipsnį gavo 1917 m. kovo 28 d. 1927 m. baigė Čekoslovakijoje generalio štabo akademiją.

A. a. gen. št. plk. Kibirkštis

Lietuvos kariuomenėj įstojo į Panevėžio srities apsaugos būrį savanoriu 1918 m. gruodžio 29 d. 1919 m. sausio 25 d. paskirtas į I bateriją prie 2 p. pulko. 1920 m. rugsėjo 9 d. paskirtas tvirtovės artilerijos diviziono 3 baterijos vadu. 1928 m. paskirtas karo mokslo valdybos viršininko pareigoms eiti. 1929 m. paskirtas 2 art. pulko vadu, kuriuo buvo ligi savo mirties. Be to, jis yra ejęs aukštųjų karininkų kursų mokymo dalies viršininko pareigas. Tarnybos eigoje jis buvo laikinuoju kariuomenės teismo nariu, Vyčio Kryžiaus ordino tarybos nariu ir Lietuvos Karininkų Ramovės seniūnų tarybos nariu.

Didž. kare dalyvavo austrų—vokiečių fronte nuo 1916 m. lapkričio 11 d. lig 1917 m. gruodžio 18 d. Lietuvos kariuomenėj tarnaudamas, dalyvavo kautynėse su bolševikais, lenkais ir bermontininkais. Štai tos žymiosios vietos: Žasliai, Įlaukė, Daugailiai, Vajasiškiai, Salakas, Zarasai, Kalkūnai, Radviliškis, Daugirdiškis ir kt.

Už savo nuopelnus tėvynei apdovanotas: Vyčio Kryžiaus V laipsnio ordinu, D. L. K. Gedimino III laipsnio ordinu, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu, Lietuvos Nepriklausomybės 10 m. jubiliejinio medaliu ir Latvijos atvadavimo 10 m. paminėjimo medaliu.

Velionis palaidotas Kėdainių kapinėse.

Taikinių nurodymo žemėlapyje reikalu

„Kario“ 44 nr. artilerijos ltn. Aleksiejūnas straipsniu: „Taikinių nurodymas žemėlapyje kvadratuotu tinkleliu“ palietė, autorius manymu, tarytum aktualų dalyką, būtent, priemonių stoką artilerijos su pėstininkais bendradarbiavimui kautynėse įvykdyti ir jis techniškai lauke įgyvendinti. Toliau autorius sustojo ties vienu iš bendradarbiavimo elementų — taikinių nurodymu ir čia pat tuo tikslu siūlo „naują, tobulesnį ir paprastesnį“ kvadratuoto tinklelio metodą. Šiuo savo pasiūlymu autorius nori prisidėti prie to klausimo greitesnio išsprendimo bei patobulinimo ir baigdamas pageidauja susilaukti spaudoje atsiliepimų.

Visiškai prisidėdamas prie autoriaus pareikštų minčių, kad šis klausimas labai svarbus, taip pat sutikčiau, kad jis neatidėtinus, jeigu tikrai taip būtų. Tačiau taikiniams nurodyti būdų yra palyginti tiek daug, kad jie visi čia net sunku būtų išvardinti. Svarbesnieji ir praktikoje dažniausiai vartojamieji yra šie trys: koordinačių būdas, raidžių būdas ir autoriaus siūlomas „kvadratuoto tinklelio“ būdas, kuris s. k. šaudymo statute pavadintas „celuloido keturkampio“ būdu.

Pas mus plačiausiai vartojamas koordinačių būdas. Raidžių būdas pas mus pirmą kartą buvo pavartotas šiemet gegužės mėn. poligone per šaudymo pratimą tikslu pamokyti, kaip techniškai įvykdyti kautynėse bendradarbiavimą tarp artilerijos ir pėstininkų. Celuloido keturkampio būdas daugiausia vartojamas mūsų kulkosvaidininkų. Ginklavimo valdybos specialiai šiam tikslui buvo pagaminti celuloido keturkampiai. Jų vartojimas trumpai ir aiškiai aprašytas s. k. šaudymo statuto 117 ir 118 §§. Praktiškas jų vartojimas taip pat nesukelia nei sunkumų nei pageidavimų kiek nors patobulinti. Todėl atrodo, kad nėra reikalo nei keisti pats prietaisas nei komplikuoti jo vartojimo būdas, nors ir taip, kaip kad siūlo straipsnelio autorius. Jo siūlymas žymėti net 25 taikinių padėtis viename kvadratiniam centimetre nepasiekia tikslo, ypač turint galvoje smulkaus mastelio žemėlapių tikslumą. Be to, kaip vartoti siūlomas prietaisas, autoriui, rodos, ne visiškai aišku, nes straipsnyje minima tik apie jo orientavimą, tuo tarpu, kas vartojimui svarbiausia — pridėjimo taškas, visiškai pamiršta.

Baigdamas dar norėčiau atkreipti autoriaus dėmesį, kad šis metodas jau 1931 m. laidos s. k. šaudymo statute aprašytas ir instrumentai padaryti ir vartojami. Apskritai, celuloido keturkampio vartojimo būdas tinka vartoti ne tik sunkiųjų kulkosvaidžių reikalui, bet ir bendradarbiavimui pėstininkų su artilerija, ypač taikinių nurodymui. Todėl autoriaus patiekiamas „kvadratuoto tinklelio metodas“ nėra naujas dalykas, bet tik pakeistas jo statutinis pavadinimas ir šiek tiek praplėstas. Jis gali būti naujas, geriausiu atveju, tik straipsnelio autoriui. Apskritai, patartina jauniems rašytojams, kad, prieš patiekdami spaudai savo sumanymus ir išradimus, tikslu įsitikinti, ar tai tikrai yra naujas dalykas, anksčiau atsidėję peržiūrėti visą jau esančią šiuo reikalu literatūrą. Skaitytojas, sekdamas nors tik ir visą mūsų literatūrą, beskaitydamas tokį straipsnį, gauna įspūdžio, kad autorius atkakliai veržiasi pro atviras duris.

Kapitonas Žukauskas

Žodis kariams scenos mėgėjams

Paskiausiai vaidybos menas gana plačiai išsiplėtęs ir yra užimponavęs visą mūsų jaunimą. Vaidinama miestuose ir kaimuose. Kariuomenės dalyse (pulkuose) taip pat yra susiorganizavusios vaidintojų kuopelės (daugiausia liktinių puskarininkių). Ir nenuostabu, jei vaidybos menas bujoja, nes liaudies švietimas diena iš dienos eina sparčiais žingsniais. Su džiaugsmu tenka konstatuoti, kad mūsų liaudyje kultūra yra pakilusi ir jaučiamas šioje srityje tikras gyvenimo pulsas. Švietimas visokeriopai plečiasi, gi vaidyba taip pat yra lygi liaudies švietimui ir kultūrinimui. Ji taip pat mums duoda dvasios peno ir gyvais vaizdais apibrėžia žmogaus gyvenimo teigiamąsias ir neigiamąsias puses, tad ir iš vaidybos galima ne mažiau pasimokyti ir prisiziūrėti gyvenimo.

Žodžiu, vaidyba yra savo rūšies švietimo šaka. Tačiau ne visuomet mūsų jauni vaidylos moka atvaizduoti tai, ką veikalo faktorius sako, tariant, netaip atvaizduoja veikala, kaip autorius parašo. Veikalas, nors jis būna ir gana išpūdingai ir gyvai autoriaus parašytas, tačiau, jei aktoriai (vaidintojai) nemoka gyvai jo atvaizduoti, neparodo to gyvumo ir to vaizdo, kurį autorius, kurdamas veikala, įdėjo į jį, iš veikalo išeina tik šablonas. Čia ir yra blogumas, kad jauni vaidintojai imasi kartais per didelį ir rimtą veikala ir jo nebesugrumuluoja. Neprityrusiems vaidyloms didelis veikalas yra neįmanomas ir sunkiai atvaizduojamas, nes nepagaunama to veikalo tikras pulsas ir idėja. Viena, kad vaidintojai, kartais visai nemokėdami savo rolių, eina į sceną ir scenoj melsti meldžia sufleriaus žodžių. Čia jau yra daroma didžiausia klaida, nes toks vaidintojas ne tik ne suteiks žiūrovams malonumo, bet atvirksčiai, žiūrovą blogai nuteikia ir nervuoja, ir pats veikalo tipo atvaizdavimas išeina dirbtinas. Šito vaidintojas turi būtinai vengti, nes tai vaidintojo yra blogiausia yda.

Iš svarbesniųjų klaidų yra veikalo taisymas bei trumpinimas. Kiek teko patirti, kad kartais betaisant ir betrumpinant iš kelių veiksmų veikalo belieka labai mažai, net sutrumpinamas visu trečdaliu. Toks veikalo trumpinimas ir braukymas sudarko visą veikalo mintį ir žiūrovas kartais nebesupranta to veikalo minties bei idėjos. Reikia turėti galvoj, kad autorius, rašydamas veikala, turi jį išplėsti, kad veikalo mintys būtų aiškios ir suprantamos. Veikale, tiesa, pasitaiko ir gana ilgų monologų, bet turime suprasti, kad čia yra išplėsta vedamoji veikalo mintis, o jei tokie tariamieji „monologai“ yra trumpinami ir išbraukomi, tada nebesiriša toji veikalo mintis, kurią autorius sukūrė, ir veikalas darosi išblyškęs, tuščias ir atrodo lyg koks iš gyvenimo paimtas šablonas.

Jauniems vaidintojams geriausia imtis tokius veikalus vaidinti, kurie būtų prieinamesni, lengvesnis savo turiniu ir atvaizdavimu. O taip pat einant į sceną gerai išmokti rolę ir, be to, imti tokią rolę, kuriai gali atitikti, tariant, suvaidinti tokį tipą, kurį reikalauja veikalo turinys. Visuomet, kaip patarlė sako, reikia lipti iš žemumos aukštyn, bet ne iš aukštumos į žemumą. Reikia pradėti iš lengvesnių dalykų ir eiti prie sunkesnių, o dirbant galima visko pasiekti. Todėl, jei kartais ir nepavyksta tai, kas yra užsimota, nereikia rankų nuleisti, bet dirbti tol, kol bus pasiektas tikslas.

L. G-tis

R. B.

Naujo liktinių puskarininkių atlyginimo įstatymo belaukiant

Liktinių puskarininkių atlyginimo klausimas vis labiau aktualėja. Šituo reikalu dabar nemaža kalbama dalyse, įstaigose, duodama paklausimų „Kario“ redakcijai ir iš redakcijos atsakymų į tuos klausimus matyti, jog jau yra parengtas atitinkamas įstatymo projektas ir kad ne vėliau kaip kitais metais turėsime naują liktinių puskarininkių atlyginimo įstatymą. Šiuos teigimus patvirtina ir Tiekimų Valdybos renkamos žinios apie liktinius puskarininkius. Savaimė suprantama, kad liktiniams puskarininkiams labai įdomu žinoti, kuria linkme sprendžiamas jų likimas, t. y. kaip, būtent, bus sutvarkytas jų atlyginimas. Reikia sutikti su tuo, kad dabartinis liktinių puskarininkių atlyginimas, nors nėra per žemas, bet gana komplikotas ir dėl to netobulas. Dėl dabartinės liktinių puskarininkių atlyginimo sistemos netobulumo girdėti nemaža nusiskundimų (yra net ir oficialių).

Iš tų nusiskundimų aiškėja, kas yra netobula dabartinėje liktinių puskarininkių atlyginimo sistemoje. O netobula yra štai kas:

1) Dabartinis liktinių puskarininkių atlyginimas nepastovus. Be pagrindinės algos (jaun. puskarininkui — 60 lt., vyr. puskar. — 90 lt. ir viršilai — 120 litų per mėnesį) ir priedų (vedusiems — butpinigiai, vaikų priedai) mokama dar **maistpinigiai** — po 2 lt. 25 ct. per dieną, taigi per mėnesį (skaitant 30 dienų) — 67 lt. 50 ct. Į mokamus maistpinigius įprasta žiūrėti, kaip į **piniginio** atlyginimo dalį. Nors formalistiškai į maistpinigius negalima taip žiūrėti (nes jie duodami vietoj maisto natūra), bet iš esmės tatau yra vis dėlto tarytum algos **priedas** — kaip butpinigiai ar vaikpinigiai. Viskas būtų gerai, jei maistpinigiai būtų mokami visose liktinio puskarininkio gyvenimo sąlygose vienoda norma. Tačiau taip nėra. Kai liktinis puskarininkis atostogose, tai maistpinigių mokama jam nebe 2 lt. 25 ct. per dieną, bet tik po 1 lt. 75 ct. Liktinis nesupranta ir stebisi: kodėl jis baudžiamas pinigais atostogų metu? Kadangi per mėnesį tasai skirtumas sudaro 15 litų, tai vedęs bei šeimą turįs liktinis verčiamas atsisakyti nuo atostogų, kad gautų **visą algą** (sic! — juk maistpinigius jis laiko piniginio atlyginimo dalimi). O ar nenukenčia darbas, kai liktinis negauna pasilsėti? Aišku, rodos, ir be komentarų. Toliau, kai liktinis suserga ir priverstas gulti į ligoninę, kur gauna maistą natūra, jis nustoja teisės gauti maistpinigius. Ir vėl liktiniui atrodo, kad jis be reikalo skriaudžiamas: kai jis serga ir guli ligoninėje, tai gauna mažesnę atlyginimą — per mėnesį tatau sudaro 67 lt. 50 ct. skirtumo. Šeimyniniam žmogui tai jau labai jautrus skirtumas... Liktinis mėgsta lyginti savo būseną su civilinio tarnautojo, ir čia jis konstatuoja, kad civilinio tarnautojo atlyginimas, ir kai jis serga ir kai jis atostogose, nė kiek nemažėja, o liktinio — mažėja. Kodėl? Ir bergždžias bus darbas įtikinėti liktinį, kad nelygybės įsivaizdavimas čia klaidingas ir kad jis pareina vien nuo to, kad maistpinigiai netiksliai laikomi piniginio atlyginimo dalimi. Sakau, — darbas bus bergždžias, nes gaunamas į

rankas mažesnis litų kiekis nepasiduoda jokiai logikai.

2) Dabar esamais liktinio puskarininkio atlyginimo nuostatais jo ateitis, senatvė, nėra pakankamai aprūpinta, o tai sudaro nemaža rūpesčio. Tiesa, „virštarnybinių puskarininkių įstatymo (§ 20) nustatytos **4 vienkartinės pašalpos** — 2, 8, 12 ir 24 mėnesių pagrindinės algos didumo, — iš viso po 10 tarnybos metų už 46 mėnesius (jei liktinis be pertraukos tarnaus vienoj daly). Tačiau tų kelių tūkstančių litų jo senatvei aprūpinti, žinoma, permaža, o išsitarnauti pensiją, tarnaudamas liktiniu, jis negali. Tiesa, „karių pensijų įstatymo“ nustatyta (§ 21), jog liktinis puskarininkis, be pertraukos išstarnavęs kariuomenėje iki nustatyto amžiaus (I kategorijos — iki 35 metų ir II — iki 40 metų), gali gauti dar vieną pašalpą, lygią vieno mėnesio atlyginimui, padaugintam iš išstarnautų metų skaičiaus. Tačiau ir ši pašalpa liktinio ateičiai ne ką bepadės, nes viena, ne perdidelė (ne daugiau kaip 13—18 mėnesių algų), o, antra, maža kas iš liktinių tegali ir tegalės ja pasinaudoti, nes „Karių pensijų įstatymo taisyklės“ paaškina (§ 40), kad priimtiems iš atsargos liktiniams puskarininkiams toji pašalpa neduodama, tai reiškia, jog „karių pensijų įstatymo“ posakis „be pertraukos“ reikia suprasti ta prasme, kad kalbamą pašalpą gali gauti tik tas liktinis puskarininkis, kuris liko tarnauti liktiniu čia pat, karo tarnybą atlikęs ir toliau kariuomenėje tarnavęs **be pertraukos**. O tokių nedaug. Taigi, kaip matome, pašalpų sistema liktinio puskarininkio senatvės neaprupina.

3) Ne visai tikslu yra, kad dabar liktiniams puskarininkiams taikomi išskaitymai **biudžetui subalansuoti**. Kadangi jų pagrindinė alga nesiekia 150 litų, tai į jų „brutto“ atlyginimą, be algos ir vaikų priedo, dar, tarytum dirbtinai, įskaitoma: vedusiems — maistas arba maistpinigiai, butas arba butpinigiai ir kuras; nevedusiems — dar tik maistas arba maistpinigiai. Dėl tokio „brutto“ atlyginimo atsiranda tarytum nelygi padėtis tarp nevedusiųjų liktinių puskarininkių — jaunesniojo ir vyresniojo: jaunesniojo brutto atlyginimą sudaro (alga — 60, maistpinigiai 67, 50) — 127 lt. 50 ct., o vyresniojo (alga 90, maistpinigiai — 67,50) — 157 lt. 50 ct.; skirtumas — 30 litų; visai normalus. Tačiau iš jaun. puskarininkio „biudžetui subalansuoti“ neišskaitoma (jo „brutto“ atlyginimas mažesnis kaip 150 litų), o iš vyresniojo puskar. — išskaitoma (pavyzdžiui, III zonoje — 25 lt. 10 ct.). Tuo būdu nevedę (III zonoje) gauna: vyr. puskarininkis (157 lt. 50 ct. — 25 lt. 10 ct.) 132 lt. 40 ct., o jaunesnysis — 127 lt. 50 ct.; **skirtumas tik 4 lt. 90 ct.** vyr. puskarininkio naudai. Tai jau ne visai normalu, kai laipsnis atsitiktinai lieka įvertintas tik keliais litais, tuo tarpu kai įstatymo jis įvertintas 30 litų.

4) Dėl liktinių puskarininkių — karo lakūnų — atlyginimo turima dabar nesusipratimų su Valstybės Kontrole: pastaroji mano, kad karo lakūnams — liktiniams puskarininkiams — kartinės pašalpos už iš-

tarnautą laiką (taip pat ir švenčių priedai, kai jie buvo mokami) turi būti skaičiuojami ir mokami imant pagrindu pagrindinę algą, nustatytą „virštarnybinių pusk. įstatymo“ (Vyr. Žin. Nr. 250, eil. 1629), o tuo tarpu tos pašalpos (anksčiau ir švenčių priedai) skaičiuojami ir mokami iš priedo (Vyr. Žin. Nr. 293, eil. 1935), kuris iki šiol aviacijos ūkio vadovybės buvo laikomas (ir ne be pagrindo!) liktinio puskarininkio karo lakūno — pagrindine alga (50% jaun. leit. karo lakūno algos). Taigi ir čia reikia daugiau aiškumo.

5) Kai kur specifiniams momentams taikytam liktinių puskarininkių atlyginimui trūksta dabar teisėto pagrindo: pavyzdžiui, patraukus juos teismo atsakomybėn ir dėl to laikinai (iki teismo) atstačius nuo pareigų ir panašiais atvejais. Kar. įst. Rink. XIX kn. atitinkami nuostatai dabartinei atlyginimo sistemai nevisai betinka, o taikant iš analogijos atitinkamus „karininkų atlyginimo įstatymo“ nuostatus, vėl susiduriama su Valstybės Kontrole, kuri (gal ir ne be pagrindo) tokiais ir kitais atvejais reikalauja remtis formalesniu pagrindu. Taip pat ir Karo įstatų Rink. XIX kn. pakeitimas (Vyr. Žin. Nr. 250, eil. 1630), liečias sužeistųjų ir sergančiųjų karių (taigi ir liktinių puskarininkių) atlyginimą, yra pasenęs ir sąryšis su atitinkamų nuostatų pakeitimu „karininkų atlyginimo įstatymo“ yra keistinas.

6) Pagaliau, visiems aišku, kad dabartinis liktinio puskarininkio atlyginimas per daug kompliktuotas: be pagrindinės algos — maistas arba maistpinigiai, kurie (kaip matėme) kai kada visai neduodami, o kai kada duodami mažesne norma. Toliau, butas arba butpinigiai: jei butas, tai su šviesa, jei butpinigiai, tai jau šviesos neduodama; kadangi butpinigių norma maža (20 lt.), tai jų neužtenka nė butui pasamdyti, o čia dar ir už šviesą reikia užsimekėti. Toliau vėl rūbai — natūra arba pinigais, — įstojus tarnauti liktiniu ir paskui kas dveji metai (pinigais — 203 lt. 12 ct.); čia kai kam kyla neaiškumų: liktinis rūbus (arba pinigus) gavo iš anksto 2 metams, o iš kariuomenės paleidžiamas, pavyzdžiui, po vienerių metų — kaip čia

su rūbais ar pinigais? ar jie reikia grąžinti ir kiek, ar ne? Yra ir daugiau neaiškumų. . .

Toks įvairus ir netobulas liktinio puskarininkio atlyginimas iššaukia nemaža nesusipratimų, kartais visai teisingo nepasitenkinimo ir įneša daug painiavos atskaitomybėn. Todėl, visai suprantama, kad naujas liktinių puskarininkių atlyginimo įstatymas laukiamas su nekantrumu.

Čia nors trumpai, norėčiau supažindinti „Kario“ skaitytojus, ir ypač liktinius puskarininkius, su naujai projektuojamo įstatymo pagrindinėmis metmenimis.

Turiu pabrėžti, kad, naujo įstatymo projektą rengiant, stengiamasi, kad ateity būtų išvengta visų tų nesusipratimų, kurie neišvengiamai atsiradavo ir atsiranda prie dabartinės atlyginimo sistemos. Būsimą įstatymo tikslas — liktinių puskarininkių atlyginimą sutvarkyti taip, kad jis būtų juo paprastesnis, tobulesnis. Tik pažiūrėkime:

I. Bendrieji dėsniai

Pirmiausia, patsai įstatymas skambės taip: „liktinių kareivių atlyginimo įstatymas“. Taigi, kareivių, o ne liktinių (ar virštarnybinių) puskarininkių, kaip buvo iki šiol. Terminas „kareivis“ tikslesnis, nes apima ir puskarininkius ir viršilas, ko pirmiau nebuvo.

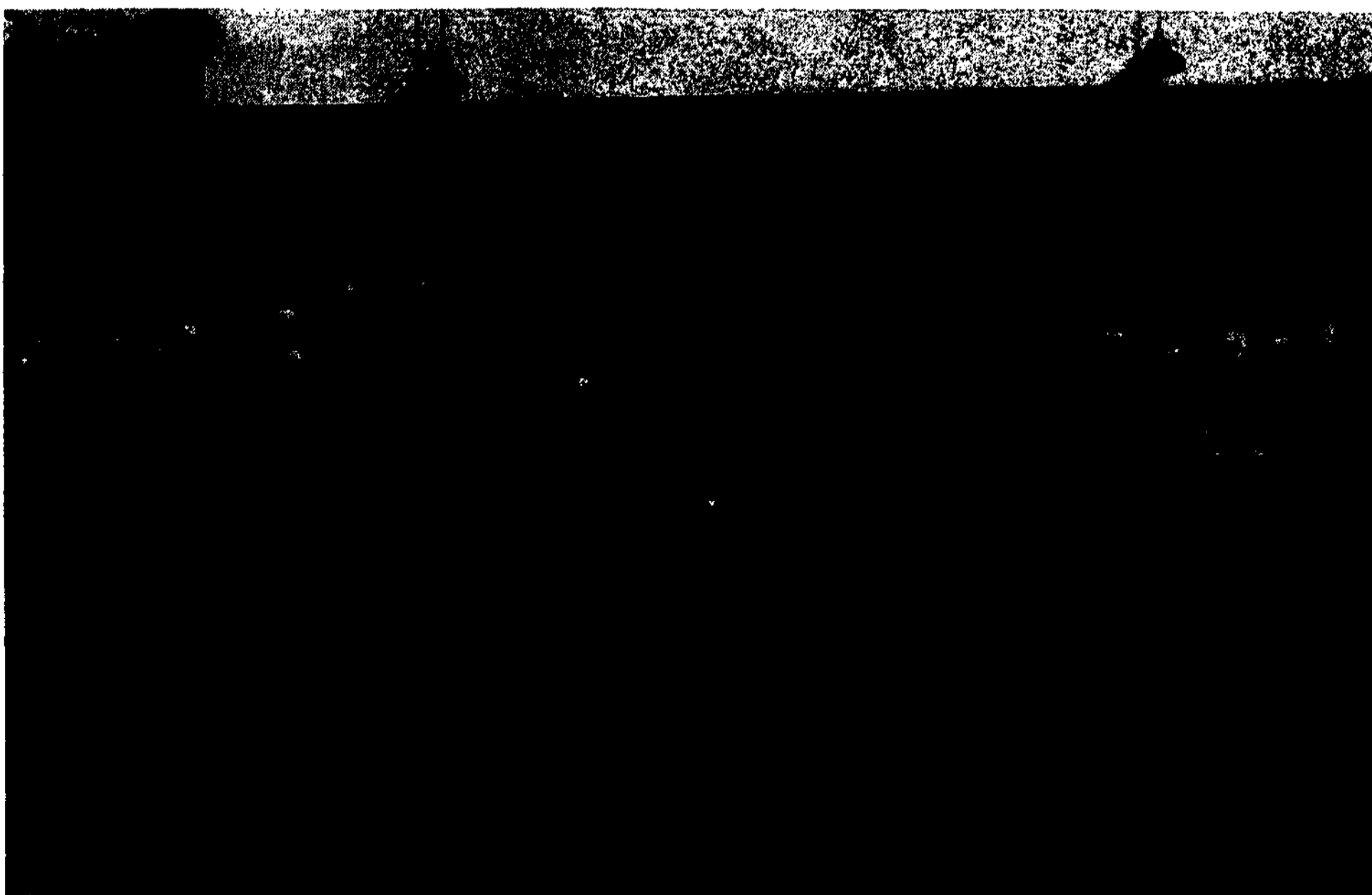
Įstatymo projekte liktinių kareivių atlyginimas skirstomas į nuolatinį ir atsitiktinį. Prie nuolatinio atlyginimo skiriama — alga, butai arba butpinigiai, rūbai ir vaikų priedai. Prie atsitiktinio atlyginimo — dienpinigiai, kelpinigiai, persikėlimo pašalpos ir kiti mokėjimai.

Įstatymo projekte įsakmiai pabrėžiama, jog teisė nuolatinį atlyginimą gauti prasideda nuo paskyrimo dienos į etatinę vietą. Pakeitus laipsnį, nuo laipsnio pakeitimo dienos.

Toliau nustatoma, kad liktiniams, kurie dėl sužeidimo ar ligos negali eiti savo pareigų, mokamas visas nuolatinis atlyginimas per 6 mėnesius nuo susirgimo dienos, jeigu jų liga yra fizinė, ir per 1½ metų;

2 p. p. mokomoji kuopa sudainavo daug gražių kariškų dainų Valstybės radiofone. Dirigavo jaun. pusk. Kaveckas

Pajaujo foto

jeigu jų liga psichinė. O jei liktinis ir po šito laiko (po 6 mėnesių ar 1½ metų) vis dar negali eiti pareigų, tai jam mokama pusė algos ir visas kitas nuolatinis atlyginimas, kol pasveiks arba bus paleistas iš kariuomenės. Be to dar, nustatoma, kad psichiškai sergančių liktinių atlyginimas išmokamas jų žmonoms, vaikams ar globėjams ir kad mirusiųjų atlyginimas išmokamas už visą paskutinį kalendoriaus mėnesį jų šeimoms. Dar toliau nustatoma, kad tardomiems ir dėl to atleistiems iš pareigų arba ligi teismo areštuotiems liktiniams mokama pusė algos, bet vedusiems — dar ir visas kitas nuolatinis atlyginimas (butas arba butpinigiai, rūbai ir vaikų priedai); teismui kaltinamąjį išteisinus, sulaikytasai atlyginimas jam gražinamas, bet nuteisus ir tik atleidus nuo bausmės atlikimo, — negražinamas. Liktiniam atliekant teismo uždėtą bausmę (kai jis nėra atleistas iš kariuomenės) mokama pusė pagrindinės algos, bet vedusiam — dar ir visas kitas nuolatinis atlyginimas. Jeigu liktinių kareivių atlyginimas būtų padidintas, tai šis padidinimas tardomiems ir dėl to atleistiems iš pareigų arba ligi teismo areštuotiems, o taip pat atliekantiems teismo uždėtą bausmę, — netaikomas; užtat teismui kaltinamąjį išteisinus, sulaikytasai atlyginimo skirtumas jam gražinamas. Toliau pabrėžiama dar, kad atleistiems iš pareigų liktiniams atlyginimas mokamas iki pareigų perdavimo dienos.

II. Nuolatinis atlyginimas

Pagrindinės algos projektuojama nustatyti apie du kart tiek, kiek dabar yra. Liktiniams kareiviams karo lakūnams, kurie tarnauja aviacijoje ir atlieka skraidymo pratimus, numatoma mokėti mėnesinius priedus tokiais pat normomis, kaip ir karininkams — I ir II rango karo lakūnams. Taigi čia toliau jokių nesusipratimų jau nebebus.

Butų klausimas įstatymo projekte sprendžiamas ta linkme, kad liktiniai, vedę ar nevedę, nemokamai būtų aprūpinti butais ir tik, kai jų nėra — gautų butpinigius. Butų normas nustatys Ministerių Kabinetas (kaip ir „karininkų atlyginimo įstatymo“ numatyta).

Butpinigių mokėjimo atžvilgiu įstatymo projektan padėtas tas pat principas, kaip ir „karininkų atlyginimo įstatyme“, būtent: butpinigių normos priklauso nuo liktinio laipsnio, vedęs jis ar nevedęs ir vietovių. Vietovių atžvilgiu įgulos skirstomos į 3 grupes: 1) Klaipėdos kraštas ir užsieniai, 2) Kauno miestas ir 3) kitos vietos („karininkų atl. įst.“ yra taip pat trys grupės, bet į pirmą įeina tik Klaipėdos miestas, o Klaipėdos krašto kitos vietos ir užsieniai — prie II grupės). Numatoma, kad didžiausia butpinigių norma — vedusiam bus apie 50 litų, nevedusiam — 30 litų (viršila I įgulų grupė), o mažiausia — vedusiam apie 30, nevedusiam — 20 (jaun. puskarininkis III įgulų grupė).

Toliau į įstatymo projektą įdėti dėsniai, kuriais ir dabar vadovaujamosi tvarkant butpinigių mokėjimą karininkams ir valstybės tarnautojams, kai ir jų žmonos tarnauja valdiškoje įstaigoje ir gyvena vienoje vietoje su vyru; dar toliau kalbama apie formaliai ir faktiškai persiskyrusius, apie našlius, jei jie išlaiko vaikus, ir apie nevedusius, jeigu jie išlaiko beturčius tėvus ir t. t.

Toliau įstatymo projekte pabrėžiama, jog pačių prašymu apsigyvenusiems privačiame bute liktiniams

butpinigiai nemokami, bet jeigu, dalies vadui leidus, dėl butų stokos liktinis apsigyventų nuosavuose namuose, tai butpinigiai jam mokami.

Įstatymo projektan įdėtas labai svarbus naujas dėsnis — jog kelionėje liktiniai kareiviai aprūpinami butais; vadinasi komandiruojant liktinį tarnybos reikalais, nakvynė jam nekaštuos.

Naujo įstatymo projekte numatoma duoti liktiniams, gyvenantiems valdiškuose butuose, Kr. Aps. Ministerio nustatytais normomis baldus, kurą ir šviesą, o kur yra vandentiekis, tai ir vandenį. Gyvenantiems privačiuose butuose, ir todėl gaunantiems butpinigius, numatoma duoti kurą, bet ir tai tik vedusiems; kadangi butpinigių normos didinamos, tai tas bus visai normalu.

Naujame įstatyme numatoma palikti ir vaikų priedai — kiekvienam iki 17 metų vaikui — tokia pat norma kaip ir dabar (10 litų). Pabrėžiama, kad formaliai persiskyrusieji liktiniai gauna vaikų priedus tik tuomet, jeigu jie patys juos išlaiko.

Nustatoma, kad vaikų priedas pradedamas mokėti nuo to mėnesio 1 dienos, kada vaikas gimė, o nutraukiamas mokėti nuo kito mėnesio 1 dienos, kai vaikui sukako 17 metų ar kai jis mirė. Naujai priimtiems į tarnybą, jeigu jie paskirti į vietą po 1 mėnesio dienos, vaikų priedus numatoma mokėti nuo kito mėnesio 1 dienos, o atleistiems iš kariuomenės ir mirusiems vaikų priedai numatoma mokėti už visą paskutinį kalendoriaus mėnesį.

Vietoj rūbapinigių liktiniams kareiviams numatoma nemokamai duoti visą tą dangą, kuri duodama būtiniosios tarnybos kareiviams, išskyrus baltinius. Projektuojama, kad atleistieji iš tarnybos jiems duotąją dangą gražintų.

Tai toks būtų nuolatinis liktinio kareivio atlyginimas. Kaip matome, jis visai nekomplikuotas ir paprastas.

II. Atsitiktinis atlyginimas

Pirmiausia — dienpinigiai.

Iki šiol dienpinigiai buvo mokami vienoda norma (4 lit. — 10%) 3 lit. 60 ct. visiems kareiviams, būtiniosios tarnybos ir liktiniams, neatsižvelgiant į laipsnį. Dabar liktiniams numatyta mokėti pagal laipsnį: viršilai — 5 lit., vyr. puskarininkui — 4 lit. ir jaun. pusk. — 3 lit., bet ne ilgiau kaip už 75 dienas (kaip ir karininkams). Nors jaun. puskarininkui dienpinigių norma nustatoma mažesnė, negu dabar mokama, bet faktiškai jis gaus ne mažiau, nes, kaip matėme, kelionėje bus aprūpintas butu. Komandiruojamiems apsaugos reikalais ir į vyriausiojo štabo organizuojamus manevrus, poligono šaudymus, taktiškus pratimus, mokymo ekskursijas, — bus duodamas maistas natūra arba maistpinigiai.

Komandiruojant į užsienį iki šiol liktiniams jokių dienpinigių normų nebuvo nustatyta. Dabar užsienio dienpinigiai projektuojama nustatyti visų laipsnių liktiniams tokiais (maždaug) normomis: 1) į Ameriką, Afriką, Aziją, Australiją, Europos Angliją, Prancūziją, Šveicariją, Daniją, Norvegiją, Švediją, Olandiją, SSSR ir Vokietiją — 30 litų, 2) į Belgiją, Ispaniją, Italiją, Portugaliją, Suomiją ir Balkanų valstybes — 20 litų ir 3) į kitas Europos valstybes — 15 litų. Komandiruojant į SSSR ir Ženevą numa-

toma apmokėti ypatingais atsitikimais ir faktiškos viešbučio išlaidos.

Keliaujantiems susisiekimo priemonėmis, kurių bilietas teikia kelionės metu ir išlaikymą, numatoma mokėti 50% nustatomų normų tol, kol jie tomis priemonėmis keliauja.

Toliau aptariamas ir kelionės išlaidų reikalas (*kelpinigi*). Įstatymo projekte užfiksuojama tai, kas ir dabar praktikuojama, būtent, nustatoma, kad vykstant liktiniams tarnybos ar gydymo reikalais, susisiekimo priemonės apmokamos valstybės lėšomis: geležinkeliais — III kl. bilietas, vandens keliais — II kl. bilietas, plentais — 40 ct. kilometrui ir kitais keliais — 45 ct. Tose vietose, kur kursuoja autobusai, kelionės išlaidos bus apmokamos autobusų tarifais.

Toliau nustatoma, kad keliamų į kitas tarnybos vietas liktinių kareivių ir jų šeimų narių kelionės išlaidos apmokamos aukščiau paminėtomis normomis; tokiomis pat normomis apmokamos liktinių ir jų šeimų narių kelionės išlaidos, kai jie siunčiami į gydymo įstaigas ar iš jų grįžta, o taip pat kai mirusio liktinio šeima vyksta į pasirinktą gyvenimo vietą Lietuvoje (jei mirusiojo šeima apsigyventų užsienyje, tai jos kelionės išlaidos būtų apmokamos iki pasirinkimo sienos perėjimo punkto). Čia paminėtais atvejais su sunkiai sergančiais ligoniais galės būti vežami valdžios lėšomis ir jų slaugytojai ar palydovai, o prie vaikų iki 5 metų amžiaus ir auklė (tarnaitė). Be to, į įstatymą norima įtraukti, kad, kai liktiniai keliauja geležinkeliais *savo lėšomis*, tai už III klasės bilietą moka $\frac{1}{3}$ kainos. Šita lengvata numatoma taikinti jų žmonoms ir vaikams (nuo 10 iki 21 m. amžiaus), kai jie važiuoja drauge su šeimos galva.

Kėlimosi pašalpų norma numatoma nustatyti tokia: liktiniam — 50%, jo žmonai — 40% ir kiekvienam vaikui po 20% pagrindinės mėnesinės algos (už tuos vaikus, kuriems mokamas vaikų priedas). Našliams nustatoma, kaip vedusiems, o nevedusiems — tik 50% pagrindinės algos. Kadangi pagrindinė alga žymiai padidinama, tai kėlimosi pašalpa nauju įstatymu nevedusiems nebus mažesnė, o vedusiems — didesnė.

Keliamiems į kitą tarnybos vietą ne toliau kaip 15 kilometrų nuo senosios tarnybos vietos ir dėl persikėlimo turėjusiems pakeisti gyvenamąjį butą, numatoma duoti 50% aukščiau paminėtų kėlimosi pašalpos normų.

Numatoma, kad kėlimosi pašalpos bus mokamos ir keliant visą dalį ar dalinį į kitą stovėjimo vietą. Tačiau, kai liktinis bus keliamas į kitą tarnybos vietą jam pačiam prašant, kėlimosi pašalpa nebus mokama.

Toliau numatoma, kad kėlimosi atveju valdžios lėšomis bus pervežama ir manta, nustatant liktiniui ir kiekvienam jo šeimos nariui (žmonai, vaikams ir išlaikomiems tėvams) po 200 kg (dabar veikiančiais tarifais nustatyta: nevedusiam liktiniui — 200 kg ir vedusiam — 400 kg iš viso). Mantos pervežimo išlaidos geležinkeliais ir vandens keliais numatoma apmokėti keleivinės skubos tarifais, o sauskeliais — po 20 ct. už kilogramą — kilometrą; mantos pervežimo išlaidoms į stotį ir iš stoties padengti nustatoma po 5 lit. už kiekvienus 200 kg. Šios normos numatoma taikinti paleistų į atsargą ir mirusių liktinių šeimų mantai pervežti.

Savo kirpykla

Grigoro foto

Kaip ir sename įstatyme, ir dabar numatoma, kad liktiniams kareiviams ypatingais atsitikimais galės būti duodamos kartinės pašalpos.

Toliau nustatoma, kad liktiniai kareiviai ir jų šeimos (žmona, vaikai ir išlaikomi savo lėšomis tėvai) gydomi valstybės lėšomis. Iki šiol čia buvo daug nesusipratimų, nes dabar esamais nuostatais (Kar. Įst. Rink. kn. XVI str. 8 p. 2) valdžios lėšomis tegalima gydyti tik patį liktinį, jo žmoną ir vaikus nuo 5 iki 14 metų amžiaus. Projektuojamu įstatymu, kaip matome, šis reikalas numatoma pataisyti.

Nauju įstatymu bus patvirtinta, kad liktinių kareivių vaikai už mokslą valstybės išlaikomose mokyklose nemoka.

Kas svarbiausia, įstatymo projekte nustatoma, jog liktiniams kareiviams, nustojuosiems dėl tarnybos sveikatos arba ištarnavusiems kariuomenėje nustatytą laiką, — bus mokamos pensijos ar atitinkamos pašalpos. Šis reikalas turės būti sutvarkytas atskiru įstatymu.

Įstatymas turėtų veikti nuo 1935 m. sausio 1 d.

Numatoma praveisti, kad, naujam įstatymui įsigaliojus, išskaitymai biudžetui subalansuoti iš liktinių kareivių nebūtų daromi.

Tai toki būtų naujo liktinių kareivių atlyginimo įstatymo svarbesnieji nuostatai. Kaip matome, jei tokiais principais įstatymas visose instancijose būtų priimtas, išnyktų visi tie nesusipratimai, kurie atsiranda dabar, kai piniginis atlyginimas komplikuojamas mastpinigiais, kartinėmis pašalpomis už ištarnautą laiką, rūbapinigiais ir biudžetui subalansuoti išskaitymais.

Savaime suprantama, jog, įvedus pensijų principą, lygiagreta turės būti išleistas atskiras liktinių kareivių pensijų įstatymas ir atskiras jų tarnybos įstatymas.

Reikia manyti, jog liktinių kareivių atlyginimo reforma tinkamai sutvarkys jų būseną ne tik tarnaujant jiems kariuomenėje, bet ir išėjus iš jos į pensiją.

Pirmieji orlaiviai

Prieš pradėdamas norėčiau atitaisyti dažnai klaidingą sąvokos „orlaivis“ ir „lėktuvas“ supratimą. Aviacijos sferose orlaiviu vadinamas prietaisas lengvesnis už orą, kurs plaukioja ore, padedamas lengvesnių už orą dujų. Lėktuvu vadinamas prietaisas, kurs skraido ore mechaninės jėgos pagalba. Tatai niekad neturėtumėm painioti!

Lėktuvu žmonės pakilo į orą prieš 31 metus (1903 m. gruodžio 17 d., broliai Raitai), o orlaiviu ore žmonės plaukioja nuo 1783 metų. Kiek padaryta mėginimų, kiek prisikamuota, kiek turėta aukų, kol nugalėtos oro erdvės.

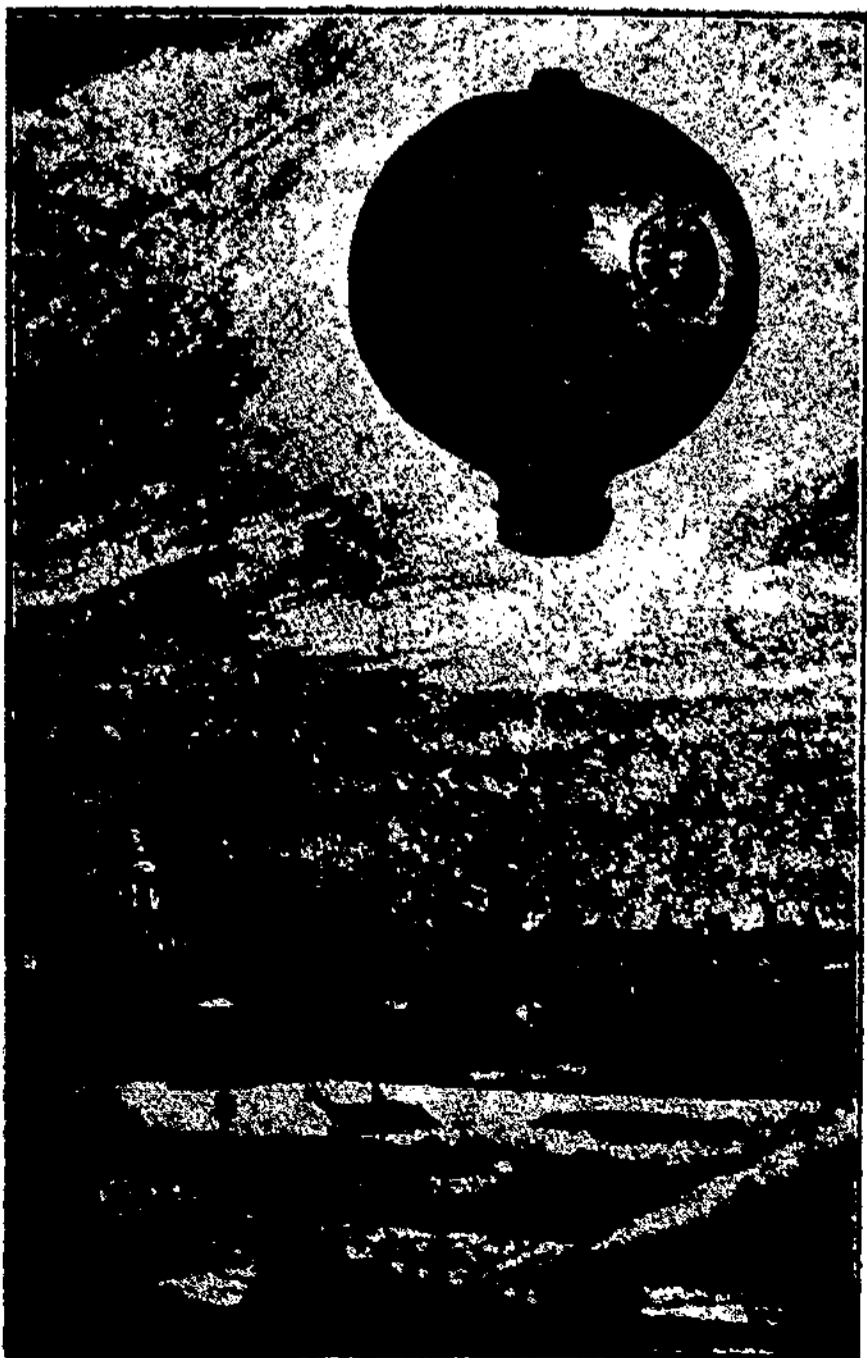
Viso to nebūtų pasiekta, jei ne žmogaus didelis troškimas skraidyti. Troškimą pakilti į oro erdvės jau randame senovės tautų mituose - padavimuose. Graikas Dedalas su sūnumi Ikaru, kad pabėgtų iš Kretos salos labirintų, prisilipdo vaško sparnus ir pakilę skrenda. Tai pasakoja graikų padavimas.

Pirmieji mėginimai skristi buvo daromi, prisitaisius prie kūno panašius į paukščių sparnus. Bet tokie mėginimai nesisekė. Daug tokių drąsuolių, šokdami nuo aukštų kalnų arba bokštų, užsimušė, daug susižalojo.

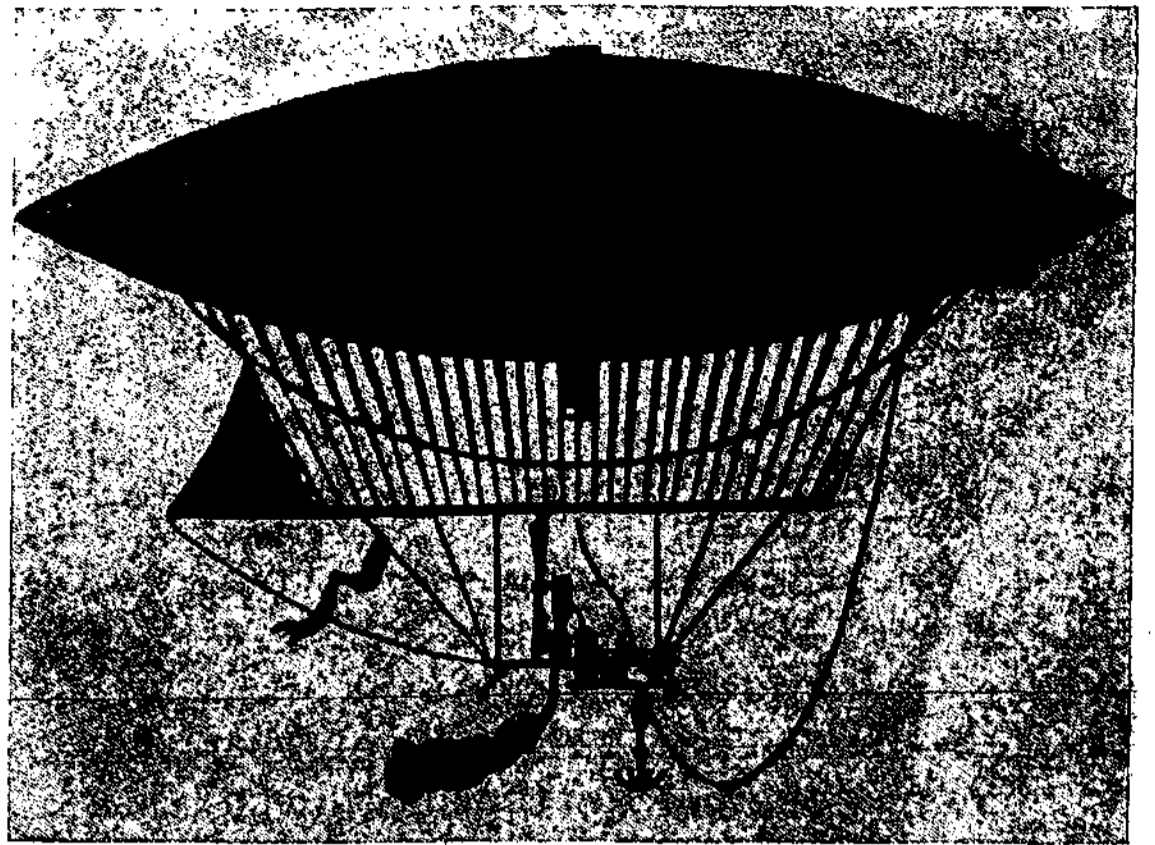
Skraidyti, pamėgdžiodant paukščius, troško ir lietuviai ir tą savo troškimą liaudies dainoje apdainavo:

„Skrisčiau, lėkčiau, kad galėčiau,
Paukščių sparnus, kad turėčiau...“.

Ne tik dainomis, bet ir darbu lietuviai mėgino prisidėti prie skraidymo problemos išsprendimo. Nors jau daug vėliau ir po išradimo skraidyti prietaisų, bet dar prieš valdomųjų aerostatų išsprendimo problemą, žemaitis Aleksandas Griškevičius 1850 m. parašė ir 1852 m. Kaune išspausdino knygelę: „Žemaičio garalėkis“. Šioje knygelėje jis bandė nagrinėti

Brolių Mongolfier orlaivis

Žiraf'o valdomasai aerostatas

valdomojo orlaivio-aerostato problemą, tam tikslui jis sugalvojo garo mašiną, kuri būtų padėta į orlaivio gondolą ir sukty prietaisą panašų į propelerį. Šis išradimas nebuvo įgyvendintas Griškevičiaus, bet netrukus, t. y. 1852 m., prancūzas Žiraf'as jau skraidė valdomuoju aerostatu.

Be Griškevičiaus, ir daugiau lietuvių, nors jau vėlesniais laikais, bandė ar tai pasidirbdinę prietaisus, panašius į paukščio sparnus, ar tai tik susirišę iš šakų šluotas, pamėgdžioti paukščių skridimą. Prieš didįjį karą mačiau, kai mūsų prikalbėtas draugas, prisirišęs šluotas prie rankų ir kojų, iš aukštoko medžio „skrido“. Pamatę, kad „skrenda“ stačiai žemyn, pradėjome šaukti: „Jonai skrisk! Jonai skrisk!“, bet jis, kai pelų maišas, dėjo į žemę, išsinarindamas ranką.

Po daugelio metų mėginimų pakilti į erdvės kūnais, sunkesniais už orą, pamatė, kad, kol nebus išrastas variklis, kuris sukty propelerį ar kitus panašius į propelerį prietaisus, ši problema neįgyvendinama. Žmonės pradėjo galvoti pakilti su prietaisais lengvesniais už orą, t. y. orlaiviais.

Archimedo dėsnis, kad kūnas nustoja tiek svorio, kiek sveria išspaus tas kūno tūriu oras ar vanduo, fizikams jau seniai buvo žinomas. Todėl jie pradėjo galvoti, koku būdu padaryti kūną lengvesnį už orą. XVII amžiaus gana žymūs fizikai siūlė iš pūslės išsiurbti orą, kad ši, neturėdama viduje oro, galėtų, pasiremiant Archimedo dėsniu, plaukioti ore. Tik jie buvo užmiršę, kad išsiurbus orą iš vidaus, išorinis slėgimas suspaus pūslę ir ji, nustojus savo išvaizdos, savo tūriu mažai teišspaus oro. Padarius pūslę, kuri atlaikys išorės slėgimą, dėl savo svorio nepakils.

Atmetę ir šį pasiūlymą (kuris dabar net atrodo per daug juokingas), tų laikų aerostatai pradėjo ieškoti dujų, lengvesnių už orą. Mėginimus su šiltais dūmais pradėjo daryti broliai Mongolfierai. Padarę daug mėginimų, jie 1783 m. birželio 5 d. nutarė savo išradimą parodyti viešai, visam Paryžiui. Jų orlaivis-aerostatas buvo sviedinio pavidalo, 600 kub. m, 230 kg svorio pūslė aprašiotą virvėmis. Pro apatinę angą prileido vilnų ir šlapių šiaudų dūmų ir paleido virves. Pūslė iš karto gana staigiai ir greitai kilo aukštyn ir pasiekė 2000 m aukščio. Dūmams atšalus, nusileido apie 4 km tolio nuo pakilimo vietos.

Tuoju po pirmojo pakilimo atsirado žmonių, kurie prašyte prašėsi, kad leistų pakilti, bet valdžia,

nepasitikėdama orlaiviu, neleido ir siūlė du kalinius, nuteistus nužudyti, kuriems, jei laimingai pasisektų „paskraidyti“, būtų dovanota gyvybė. Bet ir šie dėl neaiškių priežasčių neskrido.

1783 m. rugsėjo 19 d. pritaistyta prie brolių Mongolfierų orlaivio-aerostato krepšyje-gondoloje pakilo pirmieji „lakūnai“: gaidys, antis ir avinas, kurie išbuvo ore apie 10 minučių.

Tais pačiais metais įsiprašo pakilti prancūzų fizikas Pilatre de Rozier, kuris padarė daug skridimų ir net išmoko pakilti ir nusileisti, reguliuodamas dūmus besikurenančios ugnies gondoloje.

Šie pirmieji orlaiviai tiek dėl savo prastos konstrukcijos, tiek dėl greito dūmų atšalimo, buvo labai nepatogūs naudotis. Vėliau prof. Šarle ir kiti pradeda pūslės pripildinėti vandeniliu (dujos lengvesnės už orą apie 13 kartų), kuris buvo patogiau pripildinėti ir ilgiau, negu dūmai, laikydavosi pūslėje.

Visi tų laikų orlaiviai nevaldomi plaukė ten, kur nešė vėjas. Tokiu nevaldomu orlaiviu pirmą kartą Lietuvoje, Vilniuje, pakilo prancūzas aeronautas Robertsonas 1809 m. sausio 25 d., kuris tuo laiku „gastroliaavo“ Europoje, rodydamas žmonėms už atlyginimą savo išradimą.

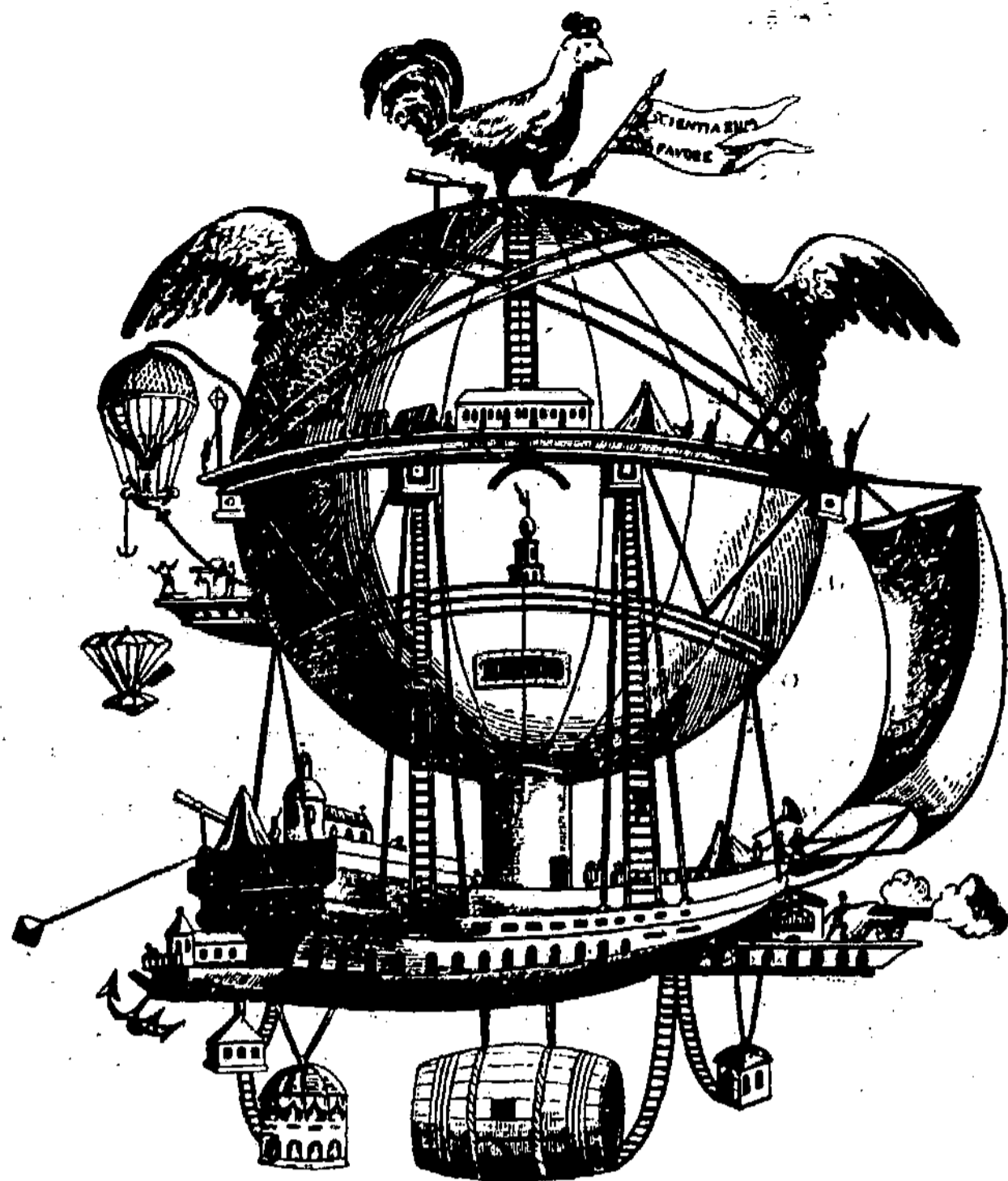
Galėdami pakilti orlaiviu, žmonės lyg ir užmiršta apie skraidymą prietaisais sunkesniais už orą. Pradeda tobulinti ir mėginti sustoti su orlaiviu ten, kur nori. Tam reikalui, prie gondolos ant virvės pritaiso inkarą, kuris užsikabindamas už žemės sustabdytų orlaivį. Pakilimo aukščiui ir nusileidimui reguliuoti pritaiso prie pūslės dureles, kurias atidarius išleidžiamas vandenilis. Kad lėčiau kiltų žemesniuose oro sluoksniuose, pasiima smėlio maišų, kuriuos, pakilę į aukštesnius sluoksnius, išmeta. Įvairiems moksliesiems bandymams ir tyrimams aukštesniuose oro sluoksniuose pritaisomi orlaivio gondoloje įvairūs prietaisai, pav., barometrai, termometrai ir kt.

Kad ir su tokiais vėjo nešiojamais orlaiviais pradeda daryti didesnių skridimų. Mokslieskais tyrinėjimais pakylama iki 9000 m aukščio. 1785 m. sausio 7 d. anglas Blančaras ir amerikietis Jeffries perskrido per Lamanšą (jūra tarp Anglijos ir Prancūzijos apie 40 km pločio) iš Anglijos į Prancūziją per 2 valandas. Šį kelionę vos nepasibaigė katastrofa. Skrendant pradžioje pūtė smarkus vėjas ir lakūnai mažų greičiu artėjo Prancūzijos link. Vidury jūros orlaivis smarkiai pradėjo leisti žemyn. Kad palengvintų svorį, pradėjo mesti visus prietaisus ir net lakūnai savo rūbus. Tatai mažai tegelbėjo, tada nutarė nuplauti gondolą laikančias virves, o patiems, įsikabinus už virvių galų, laikytis. Jeffries net siūlėsi pats šokti į vandenį, kad tik išgelbėtų Blančarą. Bet tuo tarpu papūtė dar smarkesnis vėjas, ir lakūnai laimingai pasiekė Prancūzijos kraštą.

1794 m. birželio 26 d. prancūzai kare su austrais kautynėse ties Flerio pirmą kartą panaudojo pririštą aerostatą kautynių lauko sekimui.

Panašiai, kaip dabar su parašiuotais, 1797 m. spalio 22 d. prancūzas Garverenas, prisitaisęs prie savo orlaivio prietaisą, panašų į dabartinį parašiutą, ir pakilęs 1000 m aukščio, nupiovė virves, rišančias gondolą prie pūslės, ir pradėjo smarkiai kristi, bet išsiskleidęs „parašiuotas“ gražiai nuleido ant žemės.

Daug vėliau, 1897 m. liepos 11 d. tyrinėti šiaurės ašigalio laisvu orlaiviu - aerostatu išskrido pavėjui

Fiziko Robertsono orlaivio fantazija

į šiaurę mokslininkas Andre, kuris ten ir žuvo, nes po išskridimo niekas jo nematė ir iki šio laiko jokių apie jį žinių nėra.

Vėjo nešiojami orlaiviai nepatenkino žmonių, nes negalėjo nusukti ten, kur norėjo. Todėl pradėjo ieškoti tokių prietaisų, kurių pagalba galima būtų valdyti. Vieni siūlė pritaisyti būres, kuriomis būtų galima ir skersai ar įstrižai vėjo pūtimo krypties skristi. Kiti siūlė pritaisyti prie gondolos vairsus, kuriais irklautų ir plauktų, kaip vandenyje. Treti siūlė įkinkyti į darbą paukščius, kurie trauktų orlaivį. Visi šie siūlymai ir mėginimai liko neįgyvendinti.

Po daugelio įvairių mėginimų, dasigalvota iki kažko panašaus į propelerį. Propeleriu sukuti reikia variklio, todėl, kol variklio nėra, propeleris neįgyvendinamas. Prancūzų mokslininkas Žirafas 1852 m. (maždaug kartu su lietuviu Griškevičium) sukonstravo 3 arklinių jėgų, 45 kg svorio garo mašiną, kurią pritaisė gondoloje prie savo cigaro išvaizdos orlaivio. Sukdamasis propeleris traukė orlaivį 3 m per sekundę greičiu, t. y. 10,8 km. per valandą.

Tuo būdu Žirafas įgyvendino tai, apie ką svajojo ir nenuilstamai dirbo daugelis tų laikų aeronautų, ir davė pagrindą konstruoti ir statyti didžiulius oro milžinus - orlaivius, kaip graf Cepelin, anglų sudegusį R 101 ir kitus.

Pilotas A. M.

Rytas Karo mokykloj

— Mūsų ginklas, mūsų mokslas — Lietuvai tėvynei, — kabo sienoj prieš kariūno Vyturio lovą meniškos rankos darbo mokyklos šūkis. Kar. Vyturys jau atsibudo ir žiūrėdamas į šį šūkį galvoja:

— Taip, viskas Lietuvai, ir Lietuva tik mums, lietuviams.

Praėjo koridorium kuopos tvarkininkas. Kar. Vyturys pažiūri į laikrodėlį, kabantį gale lovos, — dar 5 minutės iki kėlimosi. Apsišvalgo, kaimynas kairėj iš dešinės dar tebemiega. Kazemato kampe kar. Goštautas kloja lovą.

Pasigirdo Budapešto muzikos supanti melodija, tyli, migdanti. Kar. Vyturys užsimerkęs klauso sruvenančių smuiko garsų. Per vaizduotę slenka praeities vaizdai... Jis gimnazistas... Abituriento egzaminai... Jau egzaminus baigė laimingai... Vasaros atostogos... Svajoję patekti į karo mokyklą... Prieš išvažiuodamas į laikinąją sostinę nuvyksta pas mylimąją Irutę... Juodu ant Skuburkalnio, vieno iš daugybės gražių Žemaitijos kalnelių... Jis aukštelnikas atsigulęs stebi, kaip keičiasi įvairūs vaizdai rausvuose debesėliuose. Irutė į jį atsirėmusi žiūri į besileidžiančią už kalnelių saulę...

— Juozuli, nestok į karo mokyklą... Aš bijau ir tu būsi... — nebaigė.

Tas Irutės prašymas neatbaidė nuo karo mokyklos. Jis, žūt būt, pasiryžo tapti karininku. Jis dirbs, kovos, kad visur kario vardas būtų tik su pagarba minimas...

— Kelk kuopa! Kuopa kelk! — nuskambėjo skardi kuopos budėtojo komanda per pradedančius atgyti kazematus. Lyg komandos pabudintas ir radio užtraukė energingą maršą...

Sujudėjo kazematai. Visur tik kruta, bėga, sukasi. Visi skuba kloti lovas... Bėga rankšluosčiais nešini į prausyklą. Prie šalto, gaivinančio vandens kranų spūstis.

Kar. Vyturys, išgirdęs komandą, tuoj šoko iš lovos ir pradėjo ją kloti. Klupščiom vaikščioja apie lovą, — vis dar raukšlių yra. Pasižiūrėjo į priešais stovinčią skyrininko lovą — jis jau grįžo ir nusiprausęs, o jo lova be mažiausios raukšlės. Dar kartą apėjo aplink lovą, lygindamas raukšles, ir nudūmė praustis. Vos pradėjo praustis, girdi:

— Kuopa, gimnastikai pasirenk!

Dar prabėgo pora minučių, ir dvi eilės kariūnų, standrių jaunuolių, kuopoj išsilygiavę. Keletas šuolių laiptais žemyn, ir kuopa žygiuoja į užsiėmimų aikštę gimnastikai. Kupini sveikatos jaunuoliai traukia į plaučius sveiką, malonų ryto orą, o saulės raudonas skritulys lenda iš už medžiais apaugusio didingo Nemuno šlaito.

Kitos kuopos šį kartą ankstyvesnės. Jau grupėmis išsiskirstę kariūnai bėginėja, švaistosi po parką, aikštę. Antrai kuopai skirti instruktoriai, plieniniai vyresnio kurso kariūnai, išsivadžioja ir paskutinės kuopos grupės. Kar. Vyturio grupė patenka vyresnio kurso kariūnui, mėgstančiam gerokai pabėgioti. Nors rytas nešiltas, bet greit visi maloniai sušilę, išraudę. Nugeltę, parudę medžių lapai, lyg susigėdę, krinta šauniesiems po kojų.

Supirpė visiems gerai pažįstamas švilpukas... — Nutilo komandos, ir šimtai kariūnų atsisukę į jo pusę sustojo, kaip druskos stulpais virtę. Karininkas mostelėjo ranka kareivinių link — iširo grupės, ir kiek neša kojos, vieni kitus pralenkdami, kuria į kareivines. Kar. Vyturys, atspaudęs ligi kareivinių, trijų aukštų fligelio, vienu atsikvėpimu atsidūrė trečiam aukšte.

Vėl kuopoj užvirė gyvenimas. Koridoriumi dabar vėl laksto su šepečiais, rankšluosčiais, muilo dėžutėm... Šepečiai dirba, blizgina batus, kranai purškia, vėsina kiek nuilsusius karius. Dauguma ir marškinius pasidėję...

— Pusryčiams pasiruošk! — Pasigirdo kuopos budėtojo komanda. Judėjimas dar pagyvėjo.

— Pusryčiams rikiuok!... Kuopa jau skaičiuojasi stalams po 5 gretas. Išpuola iš kazemato dar vienas kariūnas. Jis vis nesusėja kartu su kitais:

— Tamsta viršila, kar. Goštautas, prašau leisti stoti rikiuotėn!

— Kur buvai? Nereikia snausti! Neisi 4 dienas iš kuopos!

Supyškėjo vėl geležiniai laiptai ir kuopa jau valgykloj. 2 kuopa šį kartą atvyko pirmoji. Greit susirinko ir kitos kuopos. Balta kava garuoja ant stalų, prancūziškos bulkos, prieš kiekvieną padėtos, kvėpia, prašyte prašosi į burną. Žiūrint į simpatiškus dešros gabaliukus, seilės bėga, bet sėst valgyt dar negalima, reikia laukti komandos.

— Ramiai — Sugaudė pirmos kuopos viršilos komanda. Mirties tyla... Keletas stiprių valgyklos budėtojo žingsnių — ir raportuoja atvykusiam karininkui, mokyklos budėtojui. Baigus raportuoti, pasigirdo:

— Pagerbta!

— Antroji kuopa sėst valgyt! — sukomandavo kuopos budėtojas, ir pradėjo nykti, tirpti bulkos, dešra, sviestas, kava.

— Antroji kuopa stok! Ramiai!... Pagerbta! ir — stalų tvarkoj iš valgyklos išėik!

Kariūnai jau trečiam aukšte išsirikiavę su šautuvais. Viršila, būrininkai, skyrininkai tikrina šautuvų išvalymą. Tyliai plaukia tango garsai, o tarp jų retkarčiais pasigirsta: vamzdyje dulkių yra, rintės pilnos žemių. Neisi tris dienas iš kuopos. Tamsta nebrangini valstybės turto, — užkaba surūdijusi. Vieną valandą su šautuvu.

Apžiūra baigėsi. Kuopa tuoj liko tuščia, visi išsiskubino į klases.

Kar. Vyturys sėdi gale klasės ir klausos, kaip lektorius šaltai, neskubėdamas aiškina LT30 telefono aparato sudėtį.

Dešiniau lektorius kabo Tautos Vado, Mokyklos šefo portretas. Jis kariūnams pavyzdys ir vieno tikslo siekimui vadovaujantis Vadas. Kiekvienam kariūnui, pažvelgus į jį, prisimena, kad kiekvienas lietuvis turi dirbti už du, tik tada negausinga mūsų tauta išsaugos nepriklausomybę, ir Lietuva bus galinga ir garbinga.

Kar. J. Babilius

KARIUOMENĖS GYVENIMAS

YPATINGA MŪSŲ KARIUOMENĖS ŠEIMOS ŠVENTĖ

Lapkričio 11 d., sekmadienį, 1-ji P. L. P. karo mokyklos laida šventę savo 15 metų jubiliejų. Į šventę susirinko gražus tos laidos karininkų būrys, atvyko iš visų Lietuvos kampų. Buvo čia tikrosios tarnybos karininkų ir gerokai atsargos. Būrys tas atrodė gana margas, tačiau tvirtai susietas savo dvasia, kautynių lauko žygiais, darbais ir tų dienų atsiminimais, kada mūsų Nepriklausomybės rytojus dar nebuvo aiškus, kada vien tik pasiryžimas ir aukos galėjo nulemti tolesnį mūsų laisvės kelią.

Švenčių iškilnės prasidėjo pamaldomis įgulos bažnyčioj. Čia apsilankė Respublikos Prezidentas, ministrai, aukštoji karo vadovybė. Gražų tos dienos proga pasakė pamokslą vyr. kar. kapelionas kun. Mironas. Tas pamokslas buvo įsidėmėtinas ir kareiviams, susirinkusiems tą dieną pamaldų.

Iš bažnyčios visi nuėjo prie karo muziejaus ir čia reikšmingai pagerbė žuvusius dėl Lietuvos laisvės. Paskum nuvyko į karo mokyklą, kur buvo tolesnės tos dienos iškilnės. Čia apsilankė aukštieji dabartiniai ir buvusieji viršininkai, garbingi svečiai. Prie kuklaus vaišių stalo buvo pasakyta gražių kalbų, pasidalyta įspūdžiais, atsiminimais.

Platesnį šventės aprašymą ir kalbas rasime Kardo 22 n-ry, kuris ištisai paskirtas 1-osios P. L. P. karo mokyklos karininkų laidos 15 m. sukakčiai paminėti.

DAINA — KARIO SIELOS DRAUGAS

6 pėst. P. K. Margio pulko vadovybė įsteigė pulko karių ir likt. puskarininkų chorą. Dainų repeticijas kiekvienas mieliai lanko ir ryžtasi būti geru dainininku. Yra karių, kurie jau mokėsi konservatorijoj ar buvę vargonininkais ir turi labai gražius balsus. Visi pasiryžę gražiai išmoktas liaudies dainas padainuoti per kariuomenės šventę lapkričio 23 d., ir galingu savo chorą pasirodyti plačiajai Klaipėdos visuomenei, ką Lietuvos kareiviai gali. Pulko karių chorui vadovauja chorų sričių gerai žinomas Klaipėdoje p. Gruzinskas.

Taip pat margiečiai ir likt. puskarininkiai ilgus ir nuobodžius rudens ir žiemos vakarus nori skirti savo dvasios kūrybai — scenos menui. Iš viršilų ir likt. puskarininkų susidarė scenos mėgėjų būrelis, kuris rengiasi statyti vakarus bei kitas naudingas pramogas. Šiam darbui yra palankios sąlygos, nes yra karių salė, scena, be to, ir pulko vadovybė šiam gražiam darbui pritaria ir mieliai pasižada padėti. A.

PUSKARININKIAI LINKSMINO NAUJOKUS

Su muzika ir daina naujokai į Marijampolės įgulą atvyko lapkričio 4 ir 5 d.d. Vietinės įgulos puskarininkiai, norėdami pajavairinti naujokų pirmąjį kareivinėse įspūdį, suvaidino jiems (XI—10 d.) visai vykusiai du veikalus — komedijas: „Marijampoliečiai Amerikoj“ ir „Pasaulio galas“.

Tenka pažymėti, kad ši vytenininkų puskarininkų trupė vaidyboj labai tobuleja. Vl. Šaulys

PASKAITA APIE SVEIKATĄ

Spalių 28 d. ryšių bataliono kariams dalies gydytojas laikė paskaitą apie venerines ligas ir kaip jų apsisaugoti ir t.t. Prelegentas savo paskaitoj trumpais bruožais išdėstė visas tų biurių ligų ypatybes ir pasekas.

Kariai paskaitą išklause dideliu susidomėjimu ir, tur būt, ne vienas savo širdyje nutarė išlaikyti save tvirtą kūną ir sielą savo šeimai ir tautai. Mk. Valaitis

KARIAI — KNYGŲ MĖGĖJAI

Viena didžiausių lietuviškų knygų leidyklų, „Sakalo“ b-vė, švesdama savo 10 metų gyvenimo sukaktuves, paskelbė knygų išpardavimo loterijos būdu pigių mėnesį ir už 50 ct. galima nusipirkti kartais net geriausią veikalą. Pigaus knygos išpardavimo proga, tuoj po pirmo, teko pastebėti, kad didelę pirkėjų dalį sudaro puskarininkiai ir būtinos tarnybos kariai. Iš to tenka daryti išvadą, kad kariuomenėj išauginama meilė spaudai ir literatūrai. Kariai nors ir iš mažytės savo algos stengias naudotis papiginta knyga. Tai gali būti pavyzdžiu valdininkams ir inteligentams. J. Gir.

IR BROLIŠKAI, IR KARIŠKAI

Sudargas. Naujokui S. šiemet reikėjo stoti į kariuomenę. Kadangi jo vienas brolis jau tarnauja kariuomenėje, tad S. parašė jam laišką, prašydamas atsiųsti iš dalies vado liudijimą, kad jam nereikėtų šį rudenį stoti. Brolis jam liudijimo neprisiuntė ir parašė laišką:

„— Namiškiai apsisieis ir be tavęs iki pavasario, kol grįšiu aš, o visai broliškai elgdamasis padarau taip, kad tu kuo greičiau pakliūtum į kariuomenę, be kurios vyrą aš laikau ne vyru. Pats pamatysi...“ hb.

P. L. P. KARO MOKYKLA

Jaunesnysis kursas žengia darbo keliu plačiais žingsniais. Kandidatavimo dienos seniai jau pamirštos. Lapkričio 10 d. įvykdytas pirmas didesnis žygis — per dvi nepilnas valandas nueita per 10 km. Panašūs žygiai, didinant distanciją, bus vykdomi kiekvieną šeštadienį.

Pradėtos ir jojimo pamokos. Dvi valandas savaitėje renkamės į manežą šiam linksmam sportui, kuris, tiesą sakant, iš pradžių sunkiai vyksta. Tačiau tikimės visas kliūtis laimingai nugalėti ir pavasarį pasirodyti kaip geri ir prityrę jojikai. Kar. Š-kas

NAUJOKAI SPARČIAI DIRBA

Dar tik keletas dienų, kai atvyko naujokai į 3 artilerijos pulką, bet jau spėjo susipažinti su kariškuoju gyvenimu. Nors ir sunkūs pirmieji kariški žingsniai, tačiau, matyt, visi su noru ir pasiryžimu dirba, nes jau rikiuotėje vaikšto neblogiau už senuosius kareivius. Pr. Sitavičius

KARIUOMENĖJE RENGiami CIVILIAI ARKLIŲ KAUSTYTOJAI

Spalių 30 d. karo veterinarijos valdybos arklių kaustymo mokykloje išleista VII žemės ūkio rūmų arklių kaustymo kursų laidas. Į kursus buvo atvykę iš įvairių Lietuvos vietų 32 kalviai. Be to, iš jų vienas buvo aktyviosios karo tarnybos pionierių b-no kareivis. Kursai truko du mėnesius.

Kursų baigimo rezultatai šitokie: 4 baigė labai gerai, 16 gerai, 11 patenkinamai ir 1 nepatenkinamai. Trys iš labai gerai baigusiujų už gerą kaustymą gavo dovanų, būtent: Ukmergės apskr., Pagirių valsč., Joknių kaimo kalvis Petras Raila gavo sidabrinį laikrodį; Kauno apskr., A. Panemunės miest. kalv. Adomas Aleksūnas gavo nikelinį laikrodį ir Biržų apskr., Vabalninko valsč., Žiliškių kaimo kalv. Jurgis Morūnas gavo juodą laikrodį. Be to, dar visi kursų lankytojai gavo po vieną būtinai arklių kaustytojui reikalingą įrankių komplektą.

Šių kursų lankytojai per visą kursą, kaustydami vietinių kariuomenės dalių arklius, pakalė 2123 pasagas.

NAUJI KANDIDATAI Į VETERINARIJOS PUSKARININKIUS IR ARKLIŲ KAUSTYTOJUS

Lapkričio 5 d. karo veterinarijos puskarininkų ir arklių kaustymo mokyklose susirinko naujos veterinarijos puskarininkų ir arklių kaustytojų laidos.

Į vet. puskarininkų mokyklą atvyko iš viso 23 žmonės, bet du iš jų, kaip neišlaikę įstojamųjų egzaminų, buvo grąžinti atgal į savo dalis, o kiti du, kaip baigę aukštesniąją Gruzdzių gyvulininkystės mokyklą, patikrinus jų žinias, bus pakelti į jaun. vet. puskarininkio laipsnį ir dalyse paskirti veterinarijos puskarininkais.

Į arklių kaustymo mokyklą atvyko 33 žmonės, iš kurių trys, neišlaikę stojamųjų egzaminų, taip pat buvo grąžinti į savo dalis. V. A. Valančius

KĖSTUTININKŲ KAUTYNIŲ ŠAUDYMAI

Spalių 26 d. 5 pėst. pulko III batalionas Kalnicos šaudykloje atliko lengv. kulkosv. ir grenadierų grandžių kautynių šaudymus.

Dėl 12 km žygio į šaudyklą, ūkanoto oro ir sunkių šaudymo sąlygų batalionas šį kartą nekaip pasirodė. Sąlygas įvykdė tik trys grandys. Daug geriau sušaudė toj pačioj šaudykloje lapkričio 6 d. Tą dieną buvo kautynių skyriaus kautynių šaudymas ir sąlygas įvykdė visi skyriai. A. G.

5 P. D. L. K. KĖSTUČIO PULKAS KĖLĖSI PER NEMUNĄ

Lapkričio 7 d. buvo sudarytas iš III bataliono ir mokomosios kuopos kautynių batalionas, kuris, vaizduojant kautynių stovį, kėlėsi per Nemuną. Kėlė pionierių dalys motorinėmis ir žmonių irkluojamomis valtimis. Visas b-nas persikėlė per 65 min. Batalionui persikėlus, motorinės valtytės kėlė ir kavalerijos dalis.

Is žmonių irkluojamų valčių geriausiai pasižymėjo švediškos valtytės. Jos du kart tiek karių perkėlė, negu kitos joms dydžiu lygios. Ypač gražiai pasirodė švediškoji valtis Nr. 2. Kol kitos pamainą perkelia ir grįžta atgal, švediškoji valtis Nr. 2 tą kelią įvykdavo beveik du kartus. Tik vėliau, valties tarnybai pasikeitus, ji kiek atleido savo pirmąjį tempą.

Tokie užsiėmimai duoda kariams praktiškai pažinti panašius karo galimumus ir pajvairina kasdienius užsiėmimus.

A. G.

SENASIS KARO MUZIEJAUS PASTATAS JAU NUGRIAUTAS

Šiomis dienomis jau pabaigtas griauti senasis Karo Muziejaus medinis pastatas. Jo vietoje riogso lauzynas, kurį nuvalo kariuomenės dalys.

Iki šiol stovėjęs buv. karo muziejaus bokštas taip pat pradėtas griauti. Dirbančių vietoje kariuomenės komandų pastangomis netrukus ir šio bokšto neliks nė žymės. Sugriauto muziejaus aikštėje užia auto kuopos sunkvežimiai ir sveikas plytas veža prie karo invalidų namų statybos, kur jos numatomos sunaudoti.

Vietoje karo muziejaus iš Duonelaičio gatvės matyti Vytauto Didžiojo muziejaus fasadas, kurio didesnė dalis jau padengta išoriniu tinku. Taigi aukotojai be didelių pastangų gali pamatyti oendrą vaizdą jų lėšomis statomo muziejaus.

Vytauto Didžiojo komiteto teikiamomis žiniomis, Vytauto Didžiojo muziejaus rūmai baigiami įrengti šiais metais. Rangovas turi visus darbus baigti iki gruodžio 1 d. Tik, palyginamai, nedidelė rūmų dalis neįrengiama, būtent, paskaitų auditorija, aikštės išplanavimas ir sutvarkymas ir likusios dalies rūmų išorės tinkavimas pasiliks kitiems metams.

SULAUKĖM NAUJŲ JĖGŲ

Lapkričio 4 d. butegeidininkų šeima sulaukė naujų, jaunų jėgų, kurie pradžiugino savo elgesiais ir darbais. Atvykusieji buvo švariai apsirengę, blaivūs ir mandagūs. Per pulko gydytojo pirmutinį apžiūrėjimą užklausti, kaip sveikata, atsakė: „Sveikas ir noriu tarnauti.“

Gavę ginklus ir šarvus, atidžiai, gerai ir švariai užlaiko. Iš visko matyti, kad kiekvienas jaunas kareivis labai domisi rikiuote, gimnastika ir statutais. Svarbiausia, kad anksčiau jaunieji kareiviai pirmosiomis karo tarnybos dienomis labai mėgdavo lankyti ambulatoriją. Bet šių metų jaunieji kareiviai parodė didelę pažangą ir lanko ambulatoriją tik iš tikrųjų susirgę.

RANDAMOS VOKIEČIŲ-RUSŲ KARO LIEKANOS

7 p. pulko rajoną gražinant ir bekasinėjant, randama daug kaukolių, žmogaus griaučių ir įvairių geležių, kurie panašūs į ginklus: kardus, durtuvus ir t. t. Iš kaukolių galima spręsti, kad žmonės buvo per 20—21 metų amžiaus. Daugumas aiškina, kad tai didžiojo karo rusų ir vokiečių karo aukos. Rasti griaučiai palaidojami į nuošalesnę ir gražesnę vietą.

San. pusk. M. Grinius

NAMIŠKIAMS IŠRAŠYS „KARI“

Neseniai išvykę į kariuomenę atlikti karo prievolės Kidulių valsčiaus naujokai jau spėjo savo namiškiams parašyti laiškus. Daugelis pasiskubino nusifotografuoti jau kario uniforma ir parsijuntė namiškiams. Laiškuose visi giria kariuomenės tarnybą, viršininkus, gerą maistą ir t. t., ir liepia neklausti visokių kalbų apie kariuomenės tarnybos sunkumą. Vienas naujokas savo namiškiams laiške tarp kito rašo:

... išvykstant į kariuomenę manęs prašėte smulkiai aprašyti visą kario gyvenimą. Tačiau tai yra visai neįmanoma, nes kario gyvenimas nevienodas, margas, pilnas vis naujų išpūdžių ir nuotykių. Jums išrašiau karių laikraštį „Kari“, kuris, jus lankydamas kiekvieną savaitę, pasakos, ką mes dirbame, mokomes, kaip linksminamės ir t. t.

A. Tautgirdas

SKLANDYTOJŲ MOKYKLA

Latvijos aero klubo (Mintaujos) Jelgavos skyrius atidarė šiame mieste pirmąją Latvijoje skandytojų mokyklą. Skyrius įsteigtas 1933 metais, o šiomet jau turi 250 narių. Tai rodo, kad latvių jaunimas labai domisi oro sportu. Klubas nupirko skyriaus įsteigimui mokyklai 4 sklandytuvus ir pastatė didelį angarą.

ESTŲ NARDOMIEJI LAIVAI

Estijos vyriausybė užsakė anglų Vickers'o dirbtuvėms 2 nardomuosius laivus. Laivai turės 600 t talpos. Tai bus naujos konstrukcijos nardomieji laivai, pritaikyti specialiai Baltijos jūrai. Be to, numatoma užsakyti 4 naujus motorinius laivus. Karo reikalų ministeris numato ateityje užsakyti dar keletą nardomųjų laivų ir motorinių laivų Estijos pakrančių apsaugos reikalams.

LĖKTUVAS — MOKSLO PRIEMONĖ

Olandijoje, kur aviacija per kelis paskutinius metus smarkiai išaugo, krašto geografijai dėstyti kai kuriose mokyklose lėktuvas naudojamas kaip mokslo priemonė. Lėktuvas—mokykla su radio imtuvu skraido po visą kraštą, o mokiniai, užsidedę ausines, klausosi mokytojo paaiškinimų, kuriuos jis skaito prie mikrofono.

Teismo kronika

— 1933 m. spalio 1 d. 7 pėst. pulko jaunas kareivis Vincas Makaras po savo atostogų į dalį nebegrižo, bet pasislėpė ir slapstėsi ligi tų pat metų lapkričio 13 d., kada šaulių buvo sulaikytas. Per šį pabėgimą j. k. Makaras yra padaręs daug kitų baudžiamųjų nusikaltimų. Taip, pavyzdžiui, jis, nuėjęs pas Tauragės val. Salmoniškių km. gyventoją Elbrechtienę Augustę, pasisakė, jog esąs Sadauskas Antanas, tarnaujantis su jos vyru vienoje dalyje, kuris Makarą prašęs užsukti pas jo žmoną ir paprašyti pinigų. Elbrechtienė šiems Makaro žodžiams patikėjusi ir įdavusi 8 litus pinigų. Tuo pat būdu apgavęs ir eil. Šimkūno Juozo tėvus, eil. Matemaičio namiškius ir dar vieną kitą žmogų. Sugautas j. k. Makaras buvo pasodintas į 8 p. p. daboklę ir laukė teismo. Tačiau prieš pat posėdį jam pavyko iš daboklės pasprukti ir vėl pasileisti į nutrauktas gastroles. Antrojo pabėgimo laikas jam buvo šiek tiek linksmesnis. Jis nuvyko pas Naumiesčio v. Šilių km. gyventoją M., pasisakė, jog esąs nevedęs, turįs Kvedarnos valsčiuje ūkį ir norįs šio gyventojų seserį Antosę vesti. Antosės brolis patikėjęs ir paskolinęs savo apsiaustą, kepurę ir pusbačius. Šiuos daiktus jis žadėjęs gražinti savininkui, kai šis su Antose atvyks į jo ūkį žvalguosin. Bet Makaro Kvedarnoj nė dvasios nebuvo. Po to netrukus j. k. Makaras buvo sulaikytas ir š. m. spalio 12 d. sprendimu nubaustas 6 metais s. d. kalėjimo su teisiu ir kario vardo atėmimu.

— 3 artilerijos pulko eilinis Lieponis Vincas š. m. gegužės 1 d., persirengęs civiliais rūbais ir svetimu pasu, buvo sulaikytas universitete socialistinių studentų organizacijų triukšmingajame susirinkime. Vedant kvotą paaiškėjo, kad jis priklausė prie komunistų partijos ir tos partijos vadovybės buvo instrukuotas veikti kareivių tarpe. Pagal komunistų taktiką, kareivis komunistas turįs būti mandagus, klusnus ir drausmingas, kad tuo nukreiptų savo viršininkų dėmesį nuo jo asmens ir užkulisinių darbų. Tačiau mūsų kariuomenėje vilkui avies kailyje riesta. Vos tik Lieponis ėmė „šviesti“ savo draugus, tuojau ir paaiškėjo jo asmuo ir idėjos. Taip, pavyzdžiui, jis eil. Liutkui kartą pasakojęs, jog Lietuvos žmonės kenčia didelį vargą, jog valdžia jais nesirūpinanti, tačiau kitaip būtų, jei čia įsiviešpatautų sovietai. Sovietų Rusijoje nesą ponų, visi lygūs, visi laimingi. Kitą kartą vėl eil. Lieponis jam pasakojęs, kad kariuomenė esanti gera dirva komunizmui, kur galima rasti daug šalininkų komunizmui ir įsteigti čia tos partijos skyrių. Po truputį, po vieną žingsnį ir iš dabartinės valdžios liksias tik burbulas... Panašiai kalbėjęs ir eil. Orentui. Už priklausymą prie komunistų partijos ir už kurstymą kareivių nuversti esamąją Lietuvos valdžią ir visuomeninį sutvarkymą, Lieponis Vincas spalio 23 d. sprendimu nubaustas 12 metų s. d. kalėjimo, atimtos teisės, kario vardas ir išmestas iš kariuomenės.

— 1933 m. sausio 13 d. buvo gražintas iš karo kalėjimo į 1 pėst. pulką eil. Kazevičius Jonas. Pabuvęs pulke porą dienų, jis nutaręs iš kariuomenės pabėgti, nes, girdi, iš jo ėmė juoktis, kad jis norįs tarnauti liktiniu, nes jo šaukimo vyrai jau buvo paleisti į atsargą (mat, jis sėdėjęs karo kalėjime ir tą sėdėtą laiką turėjęs atitarnauti kariuomenėje). Taip jis pasišalinęs iš dalies ir perėjęs administracijos liniją, kur pasidavęs lenkams. —enka eil. Kazevičius priėmė nelabai maloniai. Pirmiausia, jis atsėdėjęs 2 savaites kalėjime, o po to gavęs darbo Valkininkuose. Tačiau ten uždarbis buvęs labai mažas, todėl jis nutaręs vėl grįžti į Lietuvą. Spalio 17 d. sprendimu eil. Jonas Kazevičius nubaustas 4 metais s. d. kalėjimo; be to, atimtos iš jo teisės, kario vardas ir išmestas iš kariuomenės, Jonas Kazevičius turės dar valstybės išduoti sumokėti 470 litų 90 ct. už pražudytus valdiškus daiktus.

Sporto kronika

SPORTO SPAUDA — SPINDULYS 3:3 (3:2)

Lapkričio 11 d. buvo buvo antros draugiškos futbolo rungtynės tarp „Sporto Spaudos“ komandos ir „Spindulio“, kurios baigėsi lygiomis — 3:3 šį kartą abi komandos buvo sustiprintos keliais naujais žaidėjais. „Sporto Spaudos“ komandą atstovavo šie žaidėjai: Butavičius, Vl. Juodvalkis, Kmitas, Balvočius, Bakūnas, Perevečius, Klimas, J. Juodvalkis (antrą puslaikį Kusa), Čerėkas, Kuliavas, Melnikas. Visi sporto spaudos bendradarbiai.

PAVOJUS PASITVIRTINO. TAURAS—KOVAS 3:1 (1:)

Pereitam „Kario“ nr. buvom rašę, kad š. š. Kovui didelis pavojus pereiti į A kl. Pasirodo, kad mes neklydom, pavojus pasitvirtino — š. š. rungtynes pralaimėjo ir perėjo į A kl., o savo vietą užleido gabiai, energingai ir techniškai susižaidžiusiai, „Tauro“ komandai.

Šioms lemiamoms rungtynėms abi komandos išėjo geriausių savo sudėčių. Pirmiausia vyrauja š. š. Kovas, tačiau puolėjai delsia ir neišnaudoja progų. 26 min. po gražios akcijos tauriečiai fiksuoja 1:0. Toliau vėl persvaroj. 31 m. sužeistas Bubnovas (pats kaltas!) palieka aikštę ir Kovas rungtynes žaidžia 10-ty.

Antram puslaiky žaidimas lygesnis, tačiau tauriečiai geriau kombinuoja. 21 m. per susigrūdimą koviečiai rezultata išlygina — 1:1. Likusis laikas rezultatų nekeičia. Kadangi rungtynės buvo lemiamos, tai jas pagal futbolo statutą pratęsė dviem puslaikiams po 15 m.

Jau 6 m. tauriečiai fiksuoja 2:1, o 11 m. Bulsgys reto gražumo smūgiu padaro ir 3:1.

Per likusį laiką ir antrą pakartotinę puslaikį persvaroj „Taurus“, bet jis, turėdamas 3:1 savo naudai, nebekovoja dėl kiekvieno sviedinio.

Tad seną, gabią, patyrusią š. š. Kovo komandą šiemet ištiko didelis nepasisekimas — ji iš L1 grupės perėjo į A kl.

ŠAUDYMO RUNGTYNĖS IŠ PISTOLIETŲ

Lapkričio 11 d. kūno kultūros rūmų šaudymo sąjunga surengė šaudymo rungtynes iš pistolių. Dalyvavo šauliai, policininkai ir kariai. 9 m. m. kalibro šaudymo rungtynėse pirmą vietą laimėjo šaulys Jonas Balčiūnas — 148 taškai, antrą policijos rezervo viršininkas J. Keliotis, — 147 t., trečią polic. Eigelis J. — 146 t. 7,65 m. m. šaudyme pirmą vietą laimėjo polic. rezervo viršin. J. Keliotis — 153 taškai, antrą ltn. Skaržinskas 153 t. (nors taškų lygiai su pirma vieta, bet kliudymai toliau centro), trečią polic. Mažeika ir 153 t.

VOKIEČIŲ KARIUOMENĖS REORGANIZACIJA?

„Polska Zbrojna“ perspausdino Strasburgo informacinio biuro „Unabhaendiger Zeitungs-Dienst“ pranešimą. Jei tikėti šiam pranešimui, tai vokiečių kariuomenė netolimoje ateityje bus reorganizuota ir susidės ateityje iš 24 korpusų (Armee-korps), t. y. turės lygiai tiek pat korpusų, kiek turėjo prieš didįjį karą. Vokietijos teritorija bus padalyta į 16 karo apygardų (Wehrkreise).

LIKTINIŲ PUSKARININKIŲ TARNYBOS

1933. VI. 17 d. Lenkijos ministerių kabinetas išleido at-sargos kadro puskarininkų civilinėje tarnyboje vietomis aprūpinti nuostatus. Dabar karo reikalų ministeris patvirtino taisykles kvalifikacijos komisijai, kuri renka ištarnavusių nustatytą terminą puskarininkų tarpe kandidatus į valstybinę civilę tarnybą, į savivaldybes, į valstybės išlaikomas įmones. Taisyklės susideda iš 14 straipsnių. Komisija įsteigta prie karo reikalų ministerijos. Kasmet, sausio 15 d., karo reikalų ministeriui pristatomi neužimtų civilėje tarnyboje vietų sąrašai su nurodomais kandidatais — puskarininkiais, o taip pat sąrašai atsargos kadro puskarininkų, kurie jau aprūpinti vietomis.

ILGINA KARO TARNYBĄ

Čekoslovakų respublikos prezidento kariškosios kanceliarijos šefas generolas Blaha spalio 25 d. laikė Prahoje paskaitą apie karo tarnybos terminą. Prelegentas pabrėžė, kad Čekoslovakijai dabartinė 14 mėnesių tarnyba kariuomenės eilėse visai netinka. Prancūzijai ir Belgijai, kurios yra geresnėje strategiškoje padėtyje ir apsaugotos stipriais įtvirtinimais pasienyje, galima pasitenkinti trumpalaikė tarnyba. Čekoslovakijai gi, kuri iš visų pusių priešų apsupta, reikia būtinai įvesti 2 metų tikrosios tarnybos terminą. Tik tuomet krašto apsauga pakankamai sustiprės.

VOKIEČIŲ ORLAIVIAI JAPONIJAI

Rusų kariškos spaudos žiniomis japonų jūrų ministerija numato užsakyti Vokietijoje didelį, 200000 kub. m talpos, orlaivį, kuris galės paimti 80—100 karių. Jei pirmas orlaivis (Zeppelin'as) tiks, tai japonai užsakys dar 2. Orlaivio kaina 5.000.000 japonų ienų.

Japonų laikraščiai rašo, kad Amerikoje ir Anglijoje po buvusių orlaivių katastrofų atsisakyta nuo naujų orlaivių statybos. Tačiau japonai aukštai vertina strategišką orlaivių reikšmę laivynui.

Į Vokietiją japonai įvežtų krašto produktų, daugiausia pupų.

TATUINTI KARIAI

Laukinių giminių žmonės, ypač gi kariai, mėgsta dygsniuoti savo kūną gražiais raštais. Gana smarkiai išsiplatinęs šis paprotys ir jūrininkų tarpe.

Dabar amerikiečių kariškame žurnale „Infantry Journal“ išspausdintas įdomus projektas. Straipsnio autorius tvirtina, kad aukštoji kariuomenės vadovybė nori įvesti Ž. Amerikos Jungtinių Valstybių kariuomenėje privalomą kūno tatuinimą. Tai padėtų karo metu greičiau pažinti sužeistuosius ir mirusius karius. Karo metu daug karių buvo palaidota, kaip „nežinomi kareiviai“, nes nebuvo rasta jų dokumentų ir asmens ženklų. Tarnybiniai ženklai bus tatuinami ant karių pečių ir šlaunių.

NEPAPRASTOS PATRANKOS

Tarybos Respublikų Sąjungos kariškame žurnale „Voroshilovskij strelok“ aprašytos nepaprastos patrankos, kurias dirbo 1919 m. Sibiro partizanai geležinkelių dirbtuvėse. Patrankos vamzdį darydavo iš vandentiekio vamzdžio, ratus imdavo nuo stoties gaisrinių statinių, o šrapnelį pavaduodavo veržlės, vartojamos bėgiams sujungti. Su tokia artilerija partizanai kovojo su čekoslovakais, kurie tuo laiku traukėsi per visą Sibirą į Vladivostoką, kad laivais galėtų grįžti į tėvynę. Nepaprastos patrankos gerai padėjo rusų partizanams kautynėse.

DIDŽIOJO KARO DUOMENS

Vokiečių žurnale „Deutsche Wehr“ patiekta eilė įdomių statistikos duomenų iš did. karo laikų.

Karui prasidėjus šaudmenų fabrikai pristatydavo kas mėnesį kariuomenei ir laivynui po 1000 t parako, karo pa-baigoje — jau po 14.300 t.

Per karą kariuomenė gavo 10.000.000 šautuvų, karabinių ir pistoletų. Kas mėnesį fabrikai pagamindavo: karo pradžioje — 200 kulkosvaidžių, 1917 m. — jau 7000, o 1918 m. net ir 13.000.

1917 m. pradedant, vokiečių kariuomenė turėjo 90.000 įvairių minosvaidžių. Į prancūzų tvirtoves Verderno fortus ir įtvirtinimus vokiečiai paleido 1.350.000 t bombų ir sviedinių. Jei surinkti paleistas bombas ir sviedinius, ir vežti geležinkeliais, tai reikėtų paskirti tam tikslui 135.000 vagonų. Kiekviename Verderno laukų hektare pasėta 50.000 t plieno.

Labai daug sunaudota kare maišų su smėliu (apkamsams). Visuose frontuose išėjo net 600.000.000 maišų. Jų pakaktų sudėti sienai 2 m platumo ir 3 m aukštumo nuo Berlyno iki turkų Stambulo. Iš sunaudotos kautynių laukuose spygliuotos vielos galėtų pastatyti 65 m platumo vielų kliūtis aplink visą Vokietiją.

Fabrikai kas mėnesį pagamindavo kariuomenei iki 500.000 plieninių šalmų, vėliau šis skaičius sumažėjo iki 250.000 šalmų.

AUTOMOBILIS — AMFIBIJA

Vokietijoje pastatytas lenktynių automobilis, kuris gali plaukioti vandenyje, kaip motorlaivis. Šis automobilis — motorlaivis nėra grynai kariška mašina, tačiau jo konstrukcija turi didelės reikšmės karo reikalams, ypač panašaus pavyzdžio automobilis tinka motorizuotų kariuomenės dalių žvalgoms buriams. Naujo automobilio bandymuose, „Kr. Zvezda“ pranešimu, dalyvauja ir vokiečių reichsvero atstovai.

Feljetonas

Pagarba be kepurės

Vis dėlto nevisai doras mūsų kuopos eilinis Vabalas. Bala jį žino, bet jis jau ne vienam įgriso. Štai neseniai jis ir mane supykė. Ir kur gi nesupykins, jeigu tučia pykdina.

Anądien gaunu iš namų siuntinėį su įvairiais užkandžiais, žinoma, iš namų. Žinot, kaip malonu turėti siuntinį, nors ir iš lentgalių sudurstytą, kai žinai, kad jo viduje šypsosi dešros, sūriai ir t.t. Taigi, aš tokį kaip tik ir gavau. Draugai barškina siuntinį pirštais, lyg domėtusi jo sulipdymu, tačiau man aišku, kad jiems jo vidus rūpi. Aš, žinoma, siuntinį vis dėlto turėjau atidaryti. Malonaus kvapo pritvinko ore, kai ėmiau judinti užkandžius. Draugų padidėjo dvigubai, kai ėmiau kraustyti. — A, Petras — šnekina jie — seniai bekalbėjom. Na, kas naujo?

Nieko nesakiau, tik mane prakaitas pila, bedėlioiant valgomojus daiktus. Po to pasidarė dalybos. Žinoma, sau dvigubą porciją pasilikau. Jau visi išsisklaidė nuo manęs, tik žiūriu atidūlina Vabalas ir sako: — sūrių turi, kad taip man vieną. O iš būrio balsai: — Neduok, neduok tam įgrisėliui. O kiti: — Duok, bene gaila sudžiūvusio sūrpalaikio. Vieni duok, kiti neduok, nežinau kaip pasielgti. Verčiau neduoti.

— Nebeliko, sakau, — kur gi anksčiau buvai?

— O čia gal taip sau? — rodo jis į tris padėtus sūrius.

— Čia — sakau jam — pasilikau sau. Bene nori, kad paskutinį kąsnį atiduotčiau.

— Žinokis, — sako Vabalas — ir paima vieną sūrėlį.

— Na, — sakau, — Vabale, būk žmogus ir turėk sąžinę, — sakau — nevalia svetimą turtą savintis.

Jis graužia sūrį, juokiasi ir sako:

— Tai tau, bene aš nežmogus.

— Na, palauk, — manau — mane nevesi į pagundą.

— Sūrį gražink, arba su viršila susipažinsi, — griežtai sakau Vabalui.

Vabalas vėl: — žinokis.

Jei taip, argi dovanosi. Einu pas viršilą. Žengiu, o visa kuopa žiūri į mane ir juokiasi.

— Tegu sau juokiasi — galvoju — tur būt, jiems patinka, kad Vabalas bus nubaustas.

Šit jau ir pas viršilą. Sumušu kulnėmis, pagarbą atiduodu, ir klausiu kariškiai:

— Ar galima kreiptis, tamsta viršila? Toliau pilu visą reikalą.

— Tamsta viršila, eilinis Vabalas man visą sūrį nudžiovė ir dabar šutina. Greit sūrio ne kvapo neliks.

Viršila šypsosi per ūsus.

— Gerai, — sako — Vabalas bus nubaustas. Bet tamsta, — sako jis toliau — man rodos, be kepurės pagarbą atidavei.

Aš čiupt už galvos... Paibeliai kur, kepurės nėra. Vadinasi, nieko įdomaus, jei be kepurės pagarbą atiduodi. Be reikalo ir tą eilinį Vabalą skundžiau, nes už karišką pasisveikinimą be kepurės teks atsakyti. Tiek to...

Paskui paaiškėjo, kad man beoperuojant dėžę su valgomoisiais daikteliais, susigrūdę draugai nejučiomis nušlavė kepurę nuo pakaušio. O kadangi įpykęs buvau ant Vabalo, tai taip ir nepastebėjau, kaip pas viršilą atsidūriau pliku pakaušiu.

Ad. Bagdonas

GERIAUSI DANTYS

— Žinai, Jonai, kurie geriausi dantys? — klausia vienas naujokas eilinio.

— Man tai visi geri.

— Bet geriausi tie, kurie neskauda, — sako naujokas.

— Ne! Geriausi dantys tie, kurie moka prikąsti liežuvį, — atsako eilinis.

K. V. P.

TAS PATS

— Jaunas kareivi, Klimka, tamsta jau gauni 20-tą sykį be eilės. Kas bus? — klausia viršila.

— Nieko, tamsta viršila, greit dirbsim iš eilės! — atsako jaunas kareivis Klimka.

J. s. p. A. Sicila

NESUPRATO

— Jaunas kareivis Pakėtas: Pasakyk, Auguti, ar yra jūsų krašte gimusių didelių žmonių?..

Eil. Augutis: Ne, pas mus tik maži gimsta! (iš.)

JAUN. KAR. SMALA ŠTAI DĖLKO BATŲ NEVALO

— Smala, kodėl tu savo batų neišsivalei? — klausia kuopos viršila.

— Kad jie ne mano, tamsta viršila, — teisinasi susigėdęs karys.

— Tai kieno?

— Čia yra pamaina, paimta iš batšiuvio; mano batus tik kitą savaitę žadėjo pataisyti... J. D-lis.

NĖRA NEGALIMA

— Kariuomenėje, — pasakoja atostogininkas kaimo vyrams, — nėra nieko negalima.

— Na, o ar nesugenda kartais šautuvas?

— Čia, matai, visai kas kita ir tai dėlto, kad šautuvus dirba civiliškai.

Ryšininkai

Vikrūs ryšininkai eina,
Jų žingsnius lydi daina.
Jie visi telefonistai
Technikos specialistai.

Giname ir mes tėvynę,
Orą vielomis išpynę,
Siunčiame žinias svarbiausias,
Mūsų žingsnis kuo greičiausias.

Aparatai užmaskuoti,
Vielomis jie pažaboti,
Per juos kalbamės mes tyliai —
Balsas skrieja užu mylių.

Mūsų ginklas — automatas
Su mygtukais aparatas,
Skleidžia jis žinias po šalį
Ir kare oi daugel gali.

Ad. Bagdonas

NAUJOKŲ ĖMIMO KOMISIJOJ

Komisijos pirmininkas klausia — naujokas atsakinėja.

— Vardas?
— Tamošius.
— Pavardė?
— Tvardauskas.
— Tėvo vardas?
— Nėra — numirė...
— Kur gyveni?
— Čia...
— Kuo užsiimi?
— Nieku...

J. K.

PATARLĖS

1. Ramus, kaip su šautuvu stovėdamas.

2. Meluoja, kaip lenkas per Vilniaus radio.

3. Nusiminė, kaip naujokas rezervan paskirtas.

4. Juokiasi, kaip „Kuprinės pabiras“ skaitydamas.

5. Nepasidalina, kaip „Kari“ skaitlykloje.

J. K.

RAITININKO PAVOJAI

— Kaip manai, koki didžiausi pavojai yra raitininkui? — klausia gusaro pėstininkai.

— Arklys iš užpakalio ir priešas iš priekio, bet tai tik prastam raitininkui.

JO NUSIKALTIMAS

— Už ką, sveikas, pakliuvai į daboklę? — klausia eilinio Sprikto.

— Aš, matai, bičiuli, už lovą.

— Negerai paklojai, vadinasi?

— Visai ne tai: kada reikėjo gulėti, mano lova buvo tuščia.

KRAUTUVĖJE

— Prašau man pusę kilogramo dešros, — sako eilinis Kilpa krautuvininkui.

— Tamstai kokios: arbatinės gal?

— Ne, jau duokite man geriau mėsinės, — atsako pagalvojęs Kilpa.

Kariuomenės leidiniai

KARIŪNAS 12 NR.

Pradžioje įdėtas Tautos Vado atsišaukimas į tautą 60 metų jubiliejaus proga. Toliau gražiai paminėtos mūsų transatlantinės aukos — Darius ir Girėnas — metinę sukaktį minint. Įdomus rašinys — Aštuonioliktoją vagą pradėdant — skirtas XVI-ajai kadro ir IX-ajai atsargos karininkų laidoms. Jo turinys daugiau taikomas jau naujosios XVIII-osios laidos kariūnams — kandidatams. Pora beletristikos fragmentėlių: Kontrataka, Gintaro pakrantėmis. Mūsų gyvenimo skyrių, gana turiningam, labai įdomus ekskursijos į Klaipėdą aprašymas. Toji ekskursija buvo suorganizuota XVI-osios laidos išleidžiamajam kursui.

Toliau eina lyg metodiškoji dalis. Čia pamokomas j. ltn. Valevičiaus rašinėlis — Kelios pastabos stažo reikalu, čia labai naudingas patarimas, kaip išmokyti Morzės abėcėlę per vieną dieną. Baigiama įvairumėliais ir savojo gyvenimo intymiu kampeliu.

Viskas jauna, persunkta idealizmu, tėvynės meile ir pasiryžimu kuo geriausiai pasirengti savo reikšmingoms karininko-vado pareigoms. Toksai mūsų Kariūnas. Mielai jį sutinkame, nuoširdžiai pasišnekame ir geriausių linkėjimų kupini palidime toliau.

Naujieji leidiniai

GRIGAITIENĖ 15 METŲ

Neseniai mūsų valstybės teatro garsioji solistė Vladislava Grigaitienė šventė savo scenos darbo 15 metų sukaktį. Ta proga išleista kalbamoji monografija. Monografija ypatingai verta dėmesio. Ji labai gražiai meniškai išleista ir mokytojai suinteresuota. Puikiomis iliustracijomis ir straipsneliais susipažįstame su didžiosios mūsų menininkės gyvenimu, darbu ir nuopelnais.

Redagavo Antanas Mušinskas-Mušaitis, viršelį piešė Povilas Augustinavičius.

K. Kliuksinas. **SENOVĖS ISTORIJA**. Elementarinis kursas. „Sakalo“ B-vė. Kaunas. 1934 m. Kaina 3 lt.

Sakoma, kad istorija yra gyvenimo mokytoja. Todėl jos ir mokoma visose mokyklose. Bet ar mokiniai turi naudoti iš to mokymo? Tatai, žinoma, pareina nuo mokytojo. Bet ir vadovėlis nemažos reikšmės turi.

Kalbamajame vadovėly randame žinių apie senovės tautas ir valstybes, gyvavusias dar prieš Kristaus gimimą. Vienos jų plačiau aprašomos, o kitos visai šykščiai tepaminimos. Pav. Egiptui skiriama 10 puslapių, septyni tautoms (Babilonijai, Fenikijai ir Asirijai) — 7 pusl., Indijai — 2 pusl., Persijai — 4 pusl., Graikijai — 59 pusl. ir Romai — 39 pusl. Kodėl toks nevienodumas?

Šis vadovėlis skiriamas žemesniųjų klasių mokiniams. Ar mokiniai galės iš šio vadovėlio pažinti senovės tautas ir jų kultūrą? Tur būt, nedaugiausia. Vardai ir datos greit užmirštama, ir apskritai tai mažai naudoti tereikia. Daugiausia mokiniai turėtų būti supažindinami su senovės tautų kultūra ir su tuo, ką mes esame iš jų paveldėję. Imkime, pav., žydus. Jų istorija labai įdomi. Jie buvo pasiekę aukštą kultūrą. Jie sukūrė senąjį Testamentą, kuriame yra gražiausios poezijos pavyzdžių, jų sukūrtoji tikyba pagimdė krikščionybę ir t. t. O šiame vadovėly žydams teskiriama vos 35½ eilutės. Tuo tarpu graikų mitams, Ilijados ir Odisejos turiniui atpasakoti 22½ puslapio sunaudota. Kuo tai pateisinama, nežinau. Berods mes ir savų lietuviškų pasakų pakankamai turime. Galime išsiversti be graikiškų mitų. Ilijados ir Odisejos turinio atpasakojimas geriau fikty literatūros istorijai.

Taigi šiame vadovėly nieko nauja nėra. Kartojamos kitų vadovėlių žinios. Žinoma, stengiasi turinys trumpinti. Bet betruimpinant kai kur nieko nebeliko.

Vadovėlio išvaizda neblogo. Spaudos darbas švarus. Tekstas paveiksluotas. Kalba beveik gera.

Elena Mnišek. **PRAGARAS** (Gehenna). Romanas. I, II ir III tomas. Išvertė L. Frema. Viršelį piešė dail. T. Kulakauskas. Spausdinta Koop. S-gos „Spaudos Fondo“ dirbtuvė. Viso 848 pusl. Kainoja — po 2,50 lt. tomas.

Baigdamas trečiąjį tomą atsisveikini su pastaba — (Paiba IV tome). Negalėdamas toliau sekti intrigos, susitelki ir permeti perskaitytų tomų vaizdą. Rašytoja pirmiausia supažindina mus su pirmiausiaisiais veikėjais Onute ir Jonuku. Beprotiško triuko proga Onutė, klausydama Jonuko nurodymu, atsigula tarp bėgių patirti traukinio pervažiavimą. Daugiau apie tuodu ir kitus veikėjus sužinome vers-

dami naujus puslapius. Onutė 17 metų našlaitė, kelių dvarų paveldėtoja, globojama žiauraus patėvio Kasciešos. Jonukas, jos pusbrolis, gyvena kartu su liguista motina ir sesute Lora. Gyvena jie Ukrainoj tarp Voluinės miškų, išmargintų ežerais, pievų plotais, gražiuoju liūnu Krasna dušohuba, Temnyj hrad. Kalba apie plotus stepių, Slučo upę. Tužeragiai. Vilkinė, Topožiškiai, tai gyvenamieji dvarai.

Toj aplinkumoj prasideda romano intriga. Patėvis Kascieša nori sau pasilaikyti podukrą Onutę ir jos turtus, todėl niekur neišleidžia ir savo akių ir miškų. Mergaitė vietoje ieško malonumų. Su Jonuku ir Lora, girininko Grigovadovaujami, jie baldosi po Vilkinės miškus. Čia sutinka medžiojantį kunigaikštį Andrių Olekovičių. Čia randa gamtos vaikus — čigonus.

Čigonų stovykloj burtininkė Makruna Onutei išburia, kad ją, Andrių ir Joną riša vienas likimas. Likimas kraujo, pražūties... Gyvenimas eina. Jonukas išvažiuoja studijuoti į Petrapilį. Andrius myli Onutę. Kalba apie vestuves. Kascieša nesutinka. Jaunieji tiki nugalėsia jį. Bet... Makrunos išburtas likimas daro savo. Per medžioklę, Kasciešos papirktas žmogus, Andrių nušauna. Pranašavimas slenka toliau... Miršta Jono motina ir reikalauja Onutę prisiekti, kad ji bus jos sūnaus žmona. Priversta, mirštančiai prisieikia. Bet jos jausmai neišsiskyrę su Andriumi. Buvęs artimas Jonas liko svetimas.

Norėdama atsigauti nuo tų smūgių ir atsikratyti Kascieša, išvažiuoja į Rivierą. Apsistoja pas Lorą, kuri buvo prieš trejus metus išbėgusi iš namų ir ištekėjusi už von Bert Nordico. Monte - Carlo, Monaco — tai vietos, kur ji leido dienas. Lankė kasiną, mėgino lošti trant et quarante, žiūrėjo ruletės lošimo. Paskum apsigyveno Beaulieu. Visur ji skiriasi iš kitų, jai nepakenciami žmonės ir jų elgesys. Tik vienas Osvaldas Orskis savo šaltumu ir neįkyrumu patinka jai. Šita taktika jis tiesia savo tinklą ant jos, norėdamas paveržti nuo kažkokio, jam nepažįstamo, sužadėtinio. Koks sutapimas! Paskutinėm dienom, kai ji rengėsi grįžti į Ukrainą, Orskis paprašė būti jo žmona... ji gavo telegramą, kad nusižudė Jonas. Autorė aprašo, kad tas nusižudymas įvyko dėl Kasciešos provokacijos ir netikrų žinių apie Onutę.

Ir antras Makrunos būrimas išsipildė!

Onutę autorė atvaizdavo, kaip žmoniškumo paveikslą. Suryškinti šitam paveikslui, greta duoda žiaurų, savanaudių Kasciešą, iš vienos pusės, ir šelstančią, aistringą, visokių jausmų patenkinimui gyvenančią Lorą. Priešingumams susidūrus, nuolatos, įvairiomis formomis, iškyla žmogaus egzistencijos klausimas. Ypač daug filosofinės minties duota Onutės mąstymams. Bet ji taip maistriškai išsklaidyta tarp aprašymų ir vaizdų, kad vietomis nė nepastebima.

Kitos to romano vertybės, tai gilus aprašomojo dalyko pažinimas, iki smulkmenų. Aiškūs žmonių charakteriai ir daiktų ypatumai. O kaip gražiai atvaizduota gamta, saulėtų kraštų lyginimai su Ukraina, kaip gražiai aprašyti! Stilius lengvas, daug puošnumo nėra.

T. Adomonis

MILITARAI APSKATS. Mėnesinis karo mokslų, tautiškosios minties ir latviškos kultūros laikraštis. Redakcijos vadovas plk. Kr. Lūlaks. 10 nr. 1934 m. spalio mėn. Kariškosios literatūros fondo leidinys.

Bendrajame skyriuje iš pradžių randame gen. Balodžio straipsnį „15 m. po aukščiausios kariuomenės vadovybės priėmimo“, kuriame buv. kariuomenės, o dabartinis karo ministris, prisimena sunkiausias ir pavojingiausias Latvijos kūrmosi laikus. Toliau gen. Kr. Berkis straipsny „Kaip cesiečiai visiems laikams išlaisvino Cesis, rašo apie Cesių kautynes, kuriose dalyvavo ir estų kariuomenė.

Be to, yra šie straipsniai: Vold. Reiznieko „Vadovybės kultivavimas“, H. Vitolo „Hindenburgas“, K. Lulako „Aksiomos karių auklėjime“, taktiškų uždavinių nagrinėjimas žemėlapiuose, kpt. Krūminio „Kulkosvaidžių šaudymas pagal planšetą“, plk. ltn. A. Lindės „Ką kariai turi žinoti apie pradedamąjį tardymą“ ir cand. hist. P. Dreimano „Kareiviškos praeities nurodymai ateičiai“. Pastarajame straip. nagrinėjamos Griunvaldo (Tanenbergo) kautynės ir pažymima, jog kryžiuočių ordino nugalėjimas išgelbėjo ir latvius nuo suvokietinimo.

Istorijos skyriuje ats. plk. K. Baltinš rašo apie latvių šaulių pulkų pirmtakūnų kovas Lietuvoje ir Kurzemėje 1915 m., o kar. pav. A. Volfs apie didžiųjų kovų atspindį karo muziejuje.

Artilerijos skyriuje yra šie straipsniai: plk. ltn. Karklinio „Diviziono pertvarkymo planas“, kpt. Kolacio „Artilerijos

pratimai žemėlapiuose“ ir jo paties „Zenitinės artilerijos šaudymo įvertinimas raudonojoje armijoje“.

Technikos skyriuje yra šie straipsniai: plk. O. Grossbarto „Tankečių gabenimas“, kpt. ltn. Abolinio „Telefono stacijų įrengimas“, kpt. Jekabsono „Namų prisitaikymas apsaugai nuo dujų“ ir ltn. Karmazo „Miškų kirtimų įrengimas“.

Chronikoje įdėtas buv. karo viceministerio gen. K. Ezerinio nekrologas, paminėtos gen. P. Skarpcės, plk. V. Karklinio, plk. R. Rozičio, plk. J. Ezerinio (1 Liepojos pėst. pulko vado) ir ekonominės karių bendrovės sukaktuvės.

Spaudos apžvalgoje yra recenzijos šių dalykų: E. Mednio „Pulkvedis Briedis“, Olgerto Liepinio „Olivers Kromvels. Anglijas republikas protektors“, „Mūsų žinyno“ 114 nr., „Sodur“ 29/30 nr. ir įvairių lenkų kariškų laikraščių.

Jūs Šaulių gyvenime

IDOMUS ŠAULIŲ PASIKALBĖJIMAS

Lapkričio 12 d. šaulių s-gos salėj buvo eilinis Kauno rinktinės šaulių būrių atstovų įdomus pasikalbėjimas. Pasikalbėjimų pradžioje vedėjas p. Daudzvardas trumpai papasakojo kas buvo svarstyta praeitam pasikalbėjime. Po to šaulių s-gos centro valdybos vicepirm. inž. Graurogkas trumpoj, bet turiningoj paskaitoj palietė daug aktualių reikalų, kaip šaulių paralelizmo veikimas su kitom organizacijom, sporto reikšmė, atletuvinimas paties Kauno ir ypač priemiesčių ir t.t.

Susirinkę atstovai iškėlė daug įdomių ir aktualių pasiūlymų bei sumanymų, kaip: durtuvo nešiojimas reikiant šaulio vardą apginti, dalyvavimas kariškose manevruose, uniformos ir t.t. Buv. Kauno būrio vadas iškėlė svarbų reikalą dėl atšargos karininkų būrio. Jis abejoja ar pateisinama juos išskirti iš bendro šaulių skaičiaus, nes jie dirbdami kartu su eiliniaisiais būty daug naudingesni ir padidintų šaulių inteligentų skaičių šaulių eilėse.

Pasikalbėjimų vedėjas pasiūlė šaulių būrių atstovams pasiimti temą „šaulių Sąjungos tikslais ir uždaviniais“, kurią patys arba kiti šauliai parengtų ir kitame pasikalbėjime per 30 m. perskaitytų. Sumanymas būtų neblogas, jeigu temos būtų gyvenimiškesnio, siauresnio ir lengvesnio turinio. Tokiai temai reikia gerai pasiręgti ir turėti talento per 30 m. ją tinkamai apibrėžti. Vargu tokių rasis eilinių šaulių eilėse, nes tema sunki ir per plati. Parodė ir tas faktas, kad niekas iš atstovų nepasiėmė parengt.

Kitas pasikalbėjimas bus lapkričio 26 d. 17 v. 30 m. ten pat.

„KARYS“ LANKO TRAKŲ APSKRITĮ

Trakiečiai daugumoje neturtingi, tamsūs. Laikraščių išsirašyti neturi už ką. Trakų apskr. komendantas plk. ltn. Žutautas, greta savo tiesioginių pareigų, daug dirba ir kultūrinėje srityje. Jo rūpesčiu ir pastangomis yra išreikalauta iš Vyr. Št. Sp. ir Švt. skyriaus ir II pėst. div. štabo ten atliekamų žurnalų, savaitraščių ir kit. literatūros, kaip: „Karys“, „Trimitas“, „Ūkininko Patarėjas“, „Mūsų Vilnius“, „Mūsų Rytojus“, „Skautų Aidas“, „Lietuvos Aidas“, „Ūkininkų Skaitymai“ ir t.t. ši literatūra per šaulių būrius, valsčių viršaičius ir kitą šviesuomenę platinama visuomenei nemokamai pasiskaityti. „Kario“ patenka daugiausia, nes trakiečiams, stovintiems arti priešo — lenko, pravartu plačiau susipažinti su kariškais dalykais, kad reikiant visi žinotų, kaip nuo priešo apsiginti.

Perskaitytieji laikraščiai bus gražinami atgal jų platintojams ir duodami kitiems, o jų vieton išduodami kiti. Taip, nors ir nepėrdidžiausias spaudos skaičius galės aplankyti plačią Trakų visuomenę.

Tai didelis, vertas dėmesio, kultūrinis darbas šviečiant kraštą, kuris galėtų būti pavyzdžiu ir kitiems Lietuvos kraštams.

J. Marma

Redakcijos atsakymai

Steponui Kazėnui. Eilėraštinis netiks. Tokiomis sąlygomis negalėsime siuntinėti „Kario“. Galėtumėm išrašyti tik jeigu jau būtų uždirbta honoraro.

A. Astrauskui. Rašinių prašom siųsti. Jei tik geras — mielai spausdinsim „Kary“.

J. Sirgedui. Prašome ką nors parašyti. Tuomet galėsime už honorarą išrašyti „Kari“. Atsiųsti eilėraščiai netiks.

Kastyčiui. Tema ir motyvai nebenauji. „Kary“ neseniai tokių rašinių buvo. Be to, mažai aktualumo ir dinamikos. Nedėsim.

Galvosūkių 43 nr. sprendimas

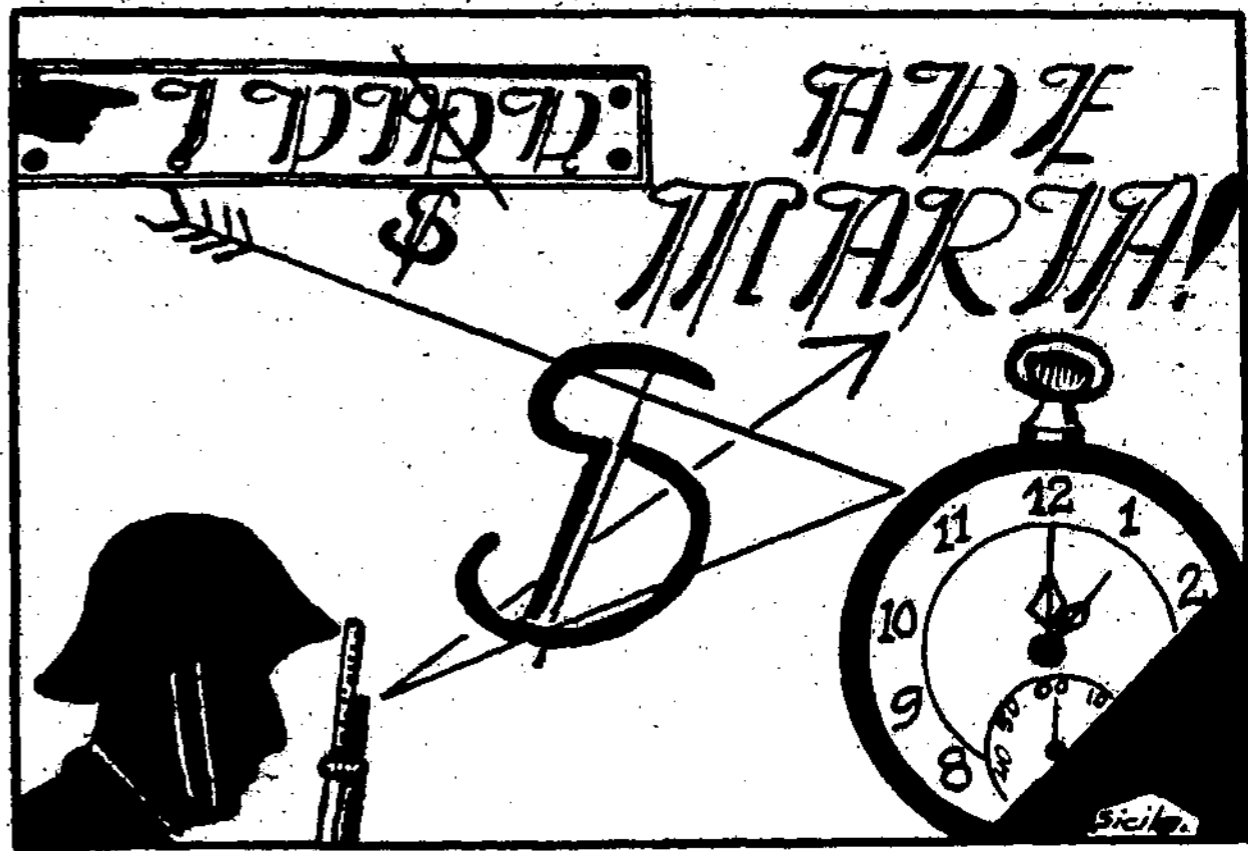
B — AKLA — GE — BAKLAGĖ

Gerai išsprendė: 1) Alf. Sutiny (K), 2) v. p. J. Zapkus (1 p. p.), 3) V. Paliušis (K), 4) Pr. Kaminskas (K. Rd.), 5) L. Briedis (V. š.), 6) v. p. Vaitiekūnas (2 ul. p.), 7) J. Astrauskas (Pvk.).

Galvosūkis Nr. 46

(Vert. 3 tšk.)

REBDS

Perskaitykite, ką reiškia.

Daktaras I. Reznikas, veneros, lyties ir moterų ligų persikėlė į Ugniagesių g. 11, b. 2 (I aukštas), Prilima 8 — 11 val. ir 5 — 8 v. v. (moterims priėmimas atskirtas). Tel. 12-01.

Plk. ltn. A. Krikščiūno

Topografijos vadovėlis

elementarinis kursas

Kari, šauli, skautą, moksleivį jis supažindins su žemėlapių skaitymu, vartojimu ir schemų sudarymu

Kaina

kariams, šauliams, mokykloms ir skautams 1,80 lt.
Kitiems . . . . . 2,40 lt.

G a u n a m a

Vytauto štabo spaudos ir švietimo skyrinje
Kaunas, Nepriklausomybės aikštė